

TALOUDELLINEN
VÄKIVALTA
TUTUKSI

FUTURE

Taloudellisen väkivallan opas

Taloudellinen väkivalta tutuksi -hankkeessa (2021-2024)
koottu käsikirja taloudellisen väkivallan tunnistamiseen
ja sitä kohdanneiden auttamiseen

ALKUSANAT

Viola - väkivallasta vapaaksi ry ja Vaasan ensi- ja turvakoti ry toteuttivat hankekumppaniensa kanssa Taloudellinen väkivalta tutuksi -hankkeen vuosien 2021–2024 aikana. Hankkeessa pyrittiin lisäämään tietoisuutta taloudellisen väkivallan ilmiöstä ja kehitettiin uudenlaisia, moniammatillisia auttamisen keinoja taloudellista väkivaltaa kohtaaville.

Tämä opas on koottu hankkeen tuotoksena ja sen tarkoitus on auttaa tunnistamaan taloudellisen väkivallan monimuotoista ilmiötä. Oppaan toivotaan toimivan myös ammattilaisten tukena taloudellisen väkivallan kokijoiden kohtaamisessa.

Tämä julkaisu kokoaa yhteen myös sitä, mitä Taloudellinen väkivalta tutuksi -hankkeessa on yhteistyössä opittu ja kehitetty. Lämpimät kiitokset hankkeen kumppaneille ja kokemustoimijoille, jotka ovat olleet merkittävässä roolissa taloudellisen väkivallan ilmiön näkyväksi ja tunnetummaksi tekemisessä.

Mikkelissä ja Vaasassa kesäkuussa 2024

Hanna Nylén,
hankesuunnittelija, Viola - väkivallasta vapaaksi ry
Tita Yli-Kätkä,
hanketyöntekijä, Vaasan ensi ja turvakoti ry

SISÄLLYS

1.

TALOUDELLINEN VÄKIVALTA ILMIÖNÄ	2
Johdanto	2
Mitä on taloudellinen väkivalta?	3
Taloudellisen väkivallan yleisyys	7
Taloudellista väkivaltaa esiintyy erilaisissa lähisuhteissa.....	9
Taloudellisen väkivallan ilmenemismuodot	11
Erityisen haavoittuvassa asemassa olevat kokijat	15
Taloudellisen väkivallan syitä ja seurauksia	19
Erityispiirteet	21
Hälytysmerkkejä taloudellisesta väkivallasta	21
Taloudellinen väkivalta juridisena ilmiönä	24

2.

KOKEMUKSIA TALOUDELLISESTA VÄKIVALLASTA	25
---	----

3.

APUA TALOUDELLISEEN VÄKIVALTAAN	37
Ensimmäiset askeleet	37
Kerää asiakirjoja	38
Suojaa pankkitilisi	38
Auttavia tahoja	40

4.

JAKSAMINEN JA SELVIYTYMINEN	44
Häpeän käsittely	45
Toivo	46

5.

AMMATTILAISILLE	48
Taloudellisen väkivallan kohtaaminen asiakastyössä	49
Asiakaspolun vaiheet ja kesto	50
Rakenteelliset ongelmat ja väkivallan muonimuotoisuus	51
Asiakkaan kohtaaminen asiakastyössä	53
Taloudellisen väkivallan tunnistaminen	53
Taloudellisen väkivallan puheeksi ottaminen ja kartoitus	55
Toimenpidesuunnitelman laatiminen	58
Monialaisen auttamisverkoston rakentaminen	59
Seuranta ja rinnalla kulkeminen	62
Työkaluja ammattilaisille	62
LÄHDELUETTELO JA LISÄLUKEMISTA	67

Toimintaa, jossa toisen ihmisen itsemääräämisoikeutta rajoitetaan tai loukataan talouteen liittyvissä asioissa.

1.

TALOUEDELLINEN VÄKIVALTA ILMIÖNÄ

JOHDANTO

Taloudellinen väkivalta on vaiettu ilmiö ja tuntemattomampi kuin muut väkivallan muodot. Viola -väkivallasta vapaaksi ry:n ja Vaasan ensi- ja turvakoti ry:n Taloudellinen väkivalta tutuksi -hankkeessa (2021-2024) ja tässä oppaassa on pyritty lisäämään tietoisuutta taloudellisen väkivallan ilmiöstä ja kehittämään valmiuksia sen tunnistamiseen.

Taloudellisella väkivallalla tarkoitetaan tilannetta, jossa tekijä kontrolloi, riistää tai tuhoaa kokijan taloudellisia resursseja heikentääkseen hänen taloudellista itsenäisyyttään tai hyötyäkseen itse taloudellisesti. Tyypillisesti taloudellinen väkivalta on parisuhteessa ilmenevä väkivallan muoto, mutta sitä voi esiintyä myös muissa lähisuhteissa kohdistuen esimerkiksi lapseen, vanhempaan, isovanhempaan tai ystävään. Jokaisella aikuisella on oikeus päättää omasta rahankäytöstään ja omaisuudestaan (Ensi- ja turvakotien liitto). Taloudellista väkivaltaa on

esimerkiksi se, että estetään kokijan itsenäinen rahankäyttö tai taloudelliseen päätöksentekoon osallistuminen, painostetaan antamaan rahojaan toisen käyttöön tai uhkaillaan tai kiristetään talousasioilla.

Tässä oppaassa annetaan tietoa taloudellisesta väkivallasta Taloudellinen väkivalta tutuksi -hankkeen asiakas- ja kehittämistyön sekä kotimaisen ja kansainvälisen tutkimuksen pohjalta. Opas on suunnattu kenelle tahansa ilmiöstä kiinnostuneelle sekä ammattilaisille, jotka kohtaavat taloudellista väkivaltaa työssään.

MITÄ ON TALOUDELLINEN VÄKIVALTA?

Taloudellisen väkivallan tekijä käyttää monitahoista valtaa raha- ja talousasioihin liittyen tai hyväksikäyttää kokijaa taloudellisesti heikentääkseen hänen itsenäisyyttään tai hyötyäkseen itse. Näin hän pyrkii lisäämään taloudellista riippuvuutta, jonka johdosta esimerkiksi väkivaltaisesta parisuhteesta irtaantuminen on hankalampaa. Tilanteeseen liittyy usein myös erilaista uhkailua, pelottelua ja muuta henkistä manipulointia.

Mikäli lähisuhteessa on ollut muita väkivallan muotoja, on hyvin yleistä, että mukana on myös taloudellisen väkivallan tekoja. Parisuhteen eron jälkeen taloudellinen väkivalta voi saada uudenlaisia muotoja, ja kyse voi olla esimerkiksi eroon liittyvien asioiden viivyttelystä, epäreilusta omaisuuden jakamisesta, lapsen elatuksen laiminlyömisestä tai proseduraalisesta vainosta (toistuvien oikeusprosessien käynnistämiset).

Taloudellisen väkivallan erilaisia määritelmiä:

- Toimintaa, jossa toisen ihmisen itsemääräämisoikeutta rajoitetaan tai loukataan talouteen liittyvissä asioissa
- Itsenäisen rahankäytön estäminen, taloudelliseen päätöksentekoon osallistumisen estäminen, omien rahojen antamisen pakottaminen toisen käyttöön, taloudellisella väkivallalla uhkailu tai kiristäminen (THL)
- Vallankäyttöä, jonka tarkoituksena on rajoittaa toista sekä fyysisesti että henkisesti (Ensi- ja turvakotien liitto)
- Toisen ihmisen kontrollointia, hallintaa, hyväksikäyttöä, alistamista, vallankäyttöä tai kiristämistä rahaa tai muuta omaisuutta vallan välineenä käyttäen (Jokinen 2000)
- Käytöstä, joka vaikuttaa toisen henkilön kykyyn hankkia, käyttää tai hallita rahaa tai omaisuutta tai hankkia tavaroita tai palveluita
- Lähimmäisen taloudellisen itsemääräämisoikeuden loukkaamista ja rahaan liittyvää vahingoittamista (Fernqvist & Näsman 2008)

Itsenäisen rahankäytön estäminen, taloudelliseen päätöksentekoon osallistumisen estäminen, omien rahojen antamisen pakottaminen toisen käyttöön, taloudellisella väkivallalla uhkailu tai kiristäminen (THL).

RIITELYÄ VAI VÄKIVALTA

Arkisista erimielisyyksistä taloudelliseen väkivaltaan

KONFLIKTIT

Arkiset
erimielisyydet

Rahariidat

VÄKIVALTA

Eskaloituneet
rahakonfliktit

Taloudellinen
väkivalta

(Lähde: Kattila 2017)

Monissa lähi-suhteissa voi ilmetä eriaistaisia erimielisyyksiä raha-asioissa. Tämä ei automaattisesti tarkoita taloudellista väkivaltaa (kts. Kahtilan rahakonfliktien jatkumo, kuva). Rajanveto sen välillä, mikä on tavallinen parisuhteeseen kuuluva konflikti rahankäytöstä ja milloin sen voi katsoa muuttuneen taloudelliseksi väkivallaksi, on vaikeaa. Lievimmillään konfliktit ovat rahasta aiheutuvia pieniä erimielisyyksiä, jotka eivät juuri vaikuta suhteen hyvinvointiin. Rahakonfliktissa osapuolet ovat tasa-arvoisia ja voivat turvallisesti olla asiasta eri mieltä. Tällaisia tilanteita koetaan toisinaan lähes jokaisessa parisuhteessa.

Rahakonfliktien jatkumon ääripäässä on taloudellinen väkivalta, jossa suhteen toisen osapuolen tavoitteena on heikentää kumppaninsa taloudellista tilannetta ja kontrolloida tätä rahan avulla. Tällöin kyse on väkivallasta, joka ei ole kahden tasa-arvoisen kumppanin välinen ristiriita, vaan toisen osapuolen harjoittamaa vahingoittavaa ja loukkaavaa vallankäyttöä. Riidassa on aina kaksi tasa-arvoista osapuolta, jotka voivat neuvotella painokkaastikin. Väkivallasta on kyse silloin, kun toinen jyrää, ja toinen ei voi, tai ei uskalla puolustautua. Toistuva uhkailu ja pelko ei kuulu terveeseen parisuhteeseen.

Lähimmäisen taloudellisen itsemääräämisoikeuden loukkaamista ja rahaan liittyvää vahingoittamista (Fernqvist & Näsman 2008).

Toisen ihmisen kontrollointia, hallintaa, hyväksikäyttöä, alistamista, vallankäyttöä tai kiristämistä rahaa tai muuta omaisuutta vallan välineenä käyttäen (Jokinen 2000).

Taloudellisen väkivallan pyörä kuvaa erilaisia taktiikoita, joita väkivallan tekijä käyttää pitääkseen kokijan otteessaan. Pyörän ulkokehä kuvaa fyysistä väkivaltaa ja pyörän sisällä on esimerkkejä henkisestä väkivallasta, joka on hienovaraisempaa ja jää usein piiloon.

TALOUELLISEN VÄKIVALLAN PYÖRÄ

Lupa muokkaukseen: DOMESTIC ABUSE INTERVENTION PROGRAMS, 202 East Superior Street, Duluth, Minnesota 55802, 218-722-2781
www.theduluthmodel.org

Sharp, N. (2008) 'What's yours is mine' The different forms of economic abuse and its impact on women and children experiencing domestic violence, Refuge

TALOUEDELLISEN VÄKIVALLAN YLEISYYS

Taloudellista väkivaltaa voi esiintyä itsenäisenä väkivallan muotona, mutta sillä on myös vahva yhteys muihin väkivallan muotoihin. Tutkimusten mukaan valtaosa fyysistä väkivaltaa kokeneista naisista on kokenut taloudellista väkivaltaa. Eron jälkeen fyysinen väkivalta voi vähentyä, mutta väkivallan tekijä voi sen sijaan jatkaa entisen puolison kontrolloimista käyttämällä taloudellista väkivaltaa. (Kainulainen, ym. 2023)

Taloudellisen väkivallan yleisyydestä tiedetään verraten vähän, koska se ohitetaan usein väkivaltaa mittaavissa kyselyissä. Suomessa taloudellisesta väkivallasta on tarjolla melko vähän tutkittua tietoa, mutta kyseessä vaikuttaa olevan yllättävän yleinen ilmiö. Kansainvälinen tutkimus osoittaa, että lähes aina lähisuhdeväkivallan yhteydessä on jonkinlaista taloudellista väkivaltaa. Raha on parisuhteissa yleinen konfliktin aihe, joka helposti kärjistyy ja lisää fyysisen väkivallan riskiä. Se on myös tehokas keino vallan käyttöön ja kontrollointiin.

Taloudellinen väkivalta on yksi yleisimmistä syistä, miksi kokija ei irtaudu väkivaltaisesta suhteesta. Taloudellisten resurssien puute voi olla merkittävä syy siihen, miksi kokija ajattelee, ettei hänellä ole muuta vaihtoehtoa kuin jäädä tekijän luo. Taloudellinen väkivalta voi jatkua myös suhteen päättymisen jälkeen. Ilmiöön liittyy myös paljon häpeän tunnetta, mikä nostaa kynnyistä kertoa kokemuksista.

Taloudelliseen väkivaltaan liittyy merkittäviä riskejä, jotka on tärkeä tiedostaa. Taloudellisella väkivallalla on tapana raaistua jatkuessaan, aivan kuten muillakin lähisuhdeväkivallan muodoilla. Tutkimusten mukaan parisuhteessa rahaan liittyvät konfliktit kärjistyvät useammin vakavimmiksi ja enemmän suhteen hyvinvointia uhkaaviksi kuin muut riidat (Kiiski, 2011). Taloudelliset ongelmat nostavat itsemurhariskiä kolminkertaiseksi (Holkar, Bond 2018). Taloudelliset vaikeudet ja taloudellinen väkivalta näyttäytyvät usein myös perhesurmien taustalla osana pakottavan kontrollin dynamiikkaa (Nikupeteri ym. 2017, Ellilä ym. 2023).

TILASTOTIETOA

- Kansallista tutkimusta ja virallisia tilastoja Suomesta ei ole vielä saatavilla.
- Parisuhdeväkivaltaa on kokenut 44% suomalaisista naisista (LAKU 2022).
- Kansainvälisten tutkimusten mukaan **90-98% lähisuhdeväkivaltaa kokeneista on myös kokenut taloudellista väkivaltaa.**
 - Taloudellisen väkivallan kokijoista naisia on n. 60% ja miehiä 40%.
- **2/3 MARAK-työryhmään tulleista asiakkaista on kokenut taloudellista väkivaltaa (2021).**
- Nollalinjan väkivaltaa koskeneista yhteydenotoista **9,4%:ssa tuli esille taloudellinen väkivalta.**
- Taloudellinen väkivalta nousee esille suhteellisen yleisenä syynä (9%) lapsiperheiden talousvaikeuksien taustalla (MIELI ry 2023).
- Turvakotien aikuisista asiakkaista 34% on kokenut taloudellista väkivaltaa Suomessa.
- Englannissa **17-21% naisista ja n. 15% miehistä on jossain vaiheessa kokenut taloudellista väkivaltaa** (Surviving Economic Abuse Organisation).

Taloudelliset vaikeudet ja taloudellinen väkivalta näyttäytyvät usein myös perhesurmien taustalla osana pakottavan kontrollin dynamiikkaa.

TALOUDELLISTA VÄKIVALTA EŠIINTYY ERILAISISSA LÄHISUHTEISSA

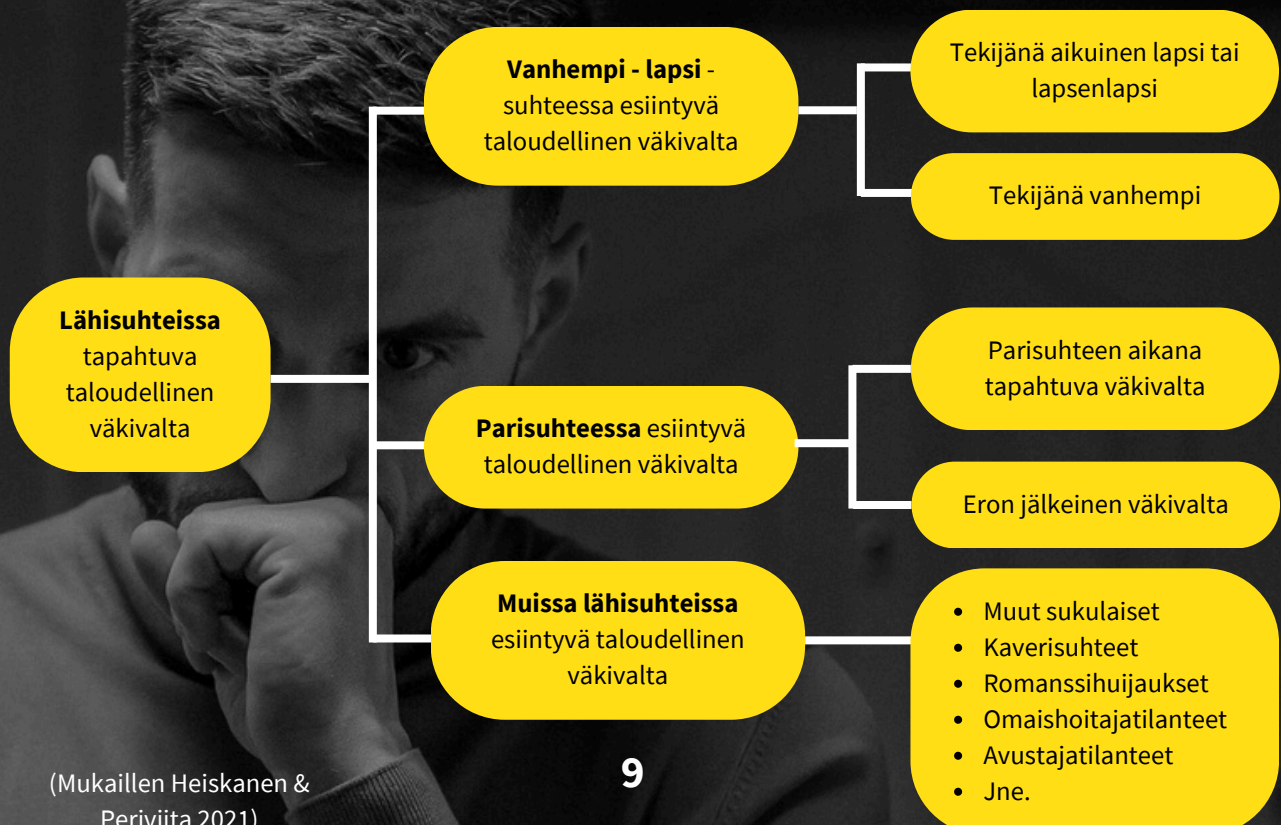
Taloudellinen väkivalta ei rajoitu ainoastaan parisuhteisiin ja eron jälkeiseen väkivaltaan. Sitä voi esiintyä myös esimerkiksi aikuisten lasten tekemänä vanhempiin tai isovanhempiin kohdistuen, mutta myös lapset tai nuoret voivat kokea sitä vanhempiensa toimesta.

Taloudellista väkivaltaa voi esiintyä kaikenlaisissa ihmissuhteissa, joissa on kiintymystä, luottamusta tai avuntarvetta aina kaverisuhteista sisarusten välisiin tilanteisiin tai avustajiin ja omaishoitajiin liittyen. Myös romanssihuijauksen tai rakkauspätkän kohteeksi joutunut voi olla myös taloudellisen väkivallan uhri. Vaikka huijauksen takana on todennäköisesti järjestäytynyt rikollisuus, on kokemus läheisestä suhteesta kuitenkin ollut aito kokijalle.

Kansainvälisissä aineistoissa taloudellisesta väkivallasta puhutaan usein sukupuolistuneena, naiseen kohdistuvana väkivaltana, mutta myös mies voi olla taloudellisen väkivallan kohteena. Naiseen kohdistuva taloudellinen väkivalta on kansainvälisten tutkimusten mukaan pitkäkestoista ja vallankäyttö ulottuu tyypillisesti usealle elämänalueelle talousasioiden lisäksi. Näihin tilanteisiin kytkeytyy usein pakottavaa tai muuten vahvaa kontrollia, jossa tekijä kohtelee kokijaa pitkään alistavasti ja manipulatiivisesti käyttäen eri väkivallan muotoja. Pitkäkestoisessa väkivallassa kokija ei aina edes ymmärrä olevansa väkivallan uhri.

Eron jälkeen väkivalta voi jatkua pitkäkestoisena vainona ja väkivalta muuttuu muotoaan, joskus jopa pahenee. Mikäli ex-puolison kanssa on yhteisiä lapsia,

LÄHISUHTEESSA TAPAHTUVA TALOUDELLINEN VÄKIVALTA

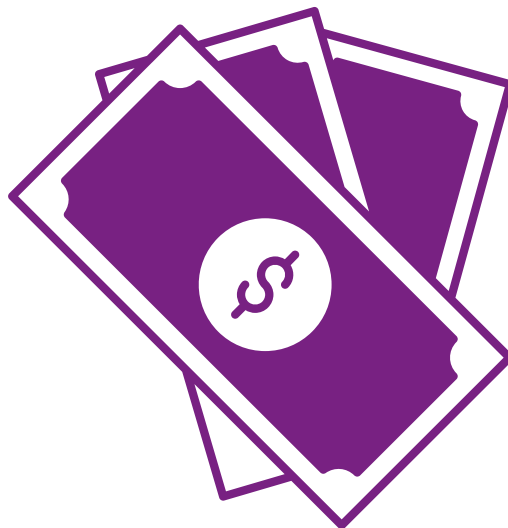

Eron jälkeen väkivalta voi jatkua pitkäkestoisena vainona ja väkivalta muuttuu muotoaan, joskus jopa pahenee.

heitä voidaan käyttää vallan välineenä eri tavoin. Tämä heikentää kokijan asemaa aloittaa uutta elämää ja saattaa rajoittaa työssäkäyntiä pahentaen kokijan taloudellista tilannetta. Eron jälkeen proseduraalinen vaino saattaa ilmentyä jatkuvina oikeusprosesseina, joissa taloudelliset kustannukset voivat olla suuria. Keksityt vieraannuttamisväitteet voivat saada viran-omaiset hämilleen ja joskus myös väkivallan tekijän puolelle. Jos tekijä jättää lasten elatusmaksut maksamatta tai viivyttää niissä, voi kokijan ja lasten taloudellinen ahdinko syventyä.

Miesten kohtaama taloudellinen väkivalta on edelleen tabu, ja sitä kokevan voi olla hankala tunnistaa omaa tilannettaan. Tämä voi johtua mm. kulttuurista, asenteista sekä lähisuhdeväkivaltaan ja talous-ongelmiin liittyvästä häpeästä. Miehen kokema taloudellinen väkivalta on usein pistemäisempää ja suuremmin raha-asioihin liittyvää eri asteista taloudellista hyväksikäyttöä. Se voi ilmetä esim. siten, että mies joutuu vastaamaan kaikista perheen yhteisistä kuluista tai että ex-puoliso vaatii eron jälkeen kohtuuttoman suurta elatusapua, joskus tapaamisoikeudella kiristäen. Osa miehistä kokee

olevansa lasten elatus-, huoltajuus- ja tapaamis-oikeuskysymyksissä altavastaajan roolissa. Tähän voi liittyä miehen kokemus naisen vieraannuttavasta käytöksestä ja siitä, että lapsen asioilla manipuloidaan ja kiristetään talousasioihin liittyen.

TALOUEDELLISEN VÄKIVALLAN ILMENEMISMUODOT

RAHAAN LIITTYVÄ KONTROLLOINTI

Osa taloudellista väkivaltaa käyttävistä haluaa tietoisesti kontrolloida ja vahingoittaa toista. Rahan käytön kontrollointi on yleisin taloudellisen väkivallan muoto parisuhteissa. Kontrollointi raha-asioissa tarkoittaa Kaittilan & Nyqvistin mukaan esimerkiksi sellaista käyttäytymistä, jolloin tekijä vaatii tietää puolisonsa kaikki tulot ja menot sekä hän saattaa tehdä kaikki perheen taloutta koskevat päätökset yksin kertomatta niistä puolisolleen. Kontrollointia on myös väkivallan tekijän omien raha-asoiden salailu ja piilottelu, veloista kertomatta jättäminen tai puolison varojen piilottaminen.

- Toisen rahankäytön valvominen ja kontrollointi
- Yhteisistä raha-asioista yksin päättäminen
- Itsenäisen rahankäytön estäminen (esim. yhteisen pankkitilin hallinnointi, ruokarahan antaminen, ja määrittäminen mihin saa käyttää rahaa)
- Yhteisen omaisuuden hallinnointi (esim. auto, nettiyhteys jne.)
- Puolison, oman tai yhteisen taloutta koskevien tietojen salaaminen (esim. talouteen liittyvien asiakirjojen piilottelu, veloista ja velkaantumisesta kertomatta jättäminen, rahojen tai omaisuuden piilottaminen)
- Terveystieteiden palveluiden tai tarvittavien lääkkeiden ostamisen kieltäminen kustannuksiin vedoten

TALOUEDELLINEN HYVÄSIKÄYTTÖ

Taloudellinen hyväksikäyttö on taloudellista väkivaltaa, jossa väkivallan tekijä pyrkii hyötymään toisen henkilön taloudellisesta tilanteesta tai suuremmasta taloudellisesta vastuusta. Tällöin taloudellista väkivaltaa käyttävä haluaa itselleen taloudellista hyötyä, jossain tapauksissa ilman vahingoittamistarkoitusta.

Taloudellista hyväksikäyttöä voi ilmetä lähisuhteissa hyvin monin eri tavoin. Puoliso saattaa käyttää perheen yhteisiä rahoja omiin tarkoituksiinsa, esimerkiksi riippuvuusongelmansa vuoksi. Tekijä voi saattaa toisen velkakierteeseen painostamalla lainanottoon tai elämään yli varojensa. Perheen sisällä voi olla suuriakin eroja elintasossa, jos toisen puolison kaikki tulot menevät talouden yhteisiin menoihin. Taustalla voi olla huomattavat tuloerot tai elintaso- ja kulutustottumusten ylläpitäminen aiemmalla tasolla ansioiden pudotuksesta huolimatta. Kun näistä asioista ei voida avoimesti keskustella ja sopia, voi olla kyse taloudellisesta väkivallasta. Kyse voi myös olla taloudellista vastuunkannosta kieltäytymisestä tai läheiseltä varastamisesta tai rahan kiristämisestä. Myös romanssihuijaukset ja rakkauspetokset ovat taloudellista hyväksikäyttöä, tosin ne usein täyttävät myös rikoksen tunnusmerkistön.

- Velan ottamiseen painostaminen tai velkakierteeseen saattaminen
- Perheen sisäiset erot elintasossa
- Taloudellisesta vastuunkannosta kieltäytyminen (esim. yhteisvastuullisen velan maksamisesta tai perheen elatuksesta kieltäytyminen)
- Läheiseltä varastaminen tai omaisuuden rikkominen
- Läheisen varojen kuluttaminen tai rahan kiristäminen
- Toisen painostaminen omien ostosten tai laskujen maksamiseen
- Yhteisten varojen käyttäminen omaan tarkoitukseen
- Vastikkeellisuuden vaatiminen annetuille rahoille, esimerkiksi seksuaaliset teot
- Asiakirjojen väärentäminen
- Taloudellisiin maksuihin liittyvän postin varastaminen
- Varallisuuden piilottelu

Eron jälkeinen taloudellinen valta ja kontrolli -pyörä kuvaa eron jälkeisen taloudellisen väkivallan muotoja. Se auttaa tunnistamaan, miten tekijä voi käyttää hyväkseen yhteiskunnan järjestelmiä ja prosesseja kontrolloidessaan ex-kumppaniaan.

ERON JÄLKEINEN TALOUDELLINEN VALTA JA KONTROLLI

Tämä lähde perustuu Glasgow'n yliopiston tohtorikoulutettavan, parhaillaan väitöskirjaansa viimeistelevän Jenni Glinskin tutkimustuloksiin. Kuvituksen suunnittelu: Tony Marno. Suomeksi käännös: Hanna Nylén, Viola ry.

Muokattu alkuperäisestä 'Power and Control Wheel' -mallista ja hyväksytty The Domestic Abuse Intervention Programs:in toimesta. TheDuluthModel.org

ERON JÄLKEINEN TALOUDELLINEN VÄKIVALTA

Aina väkivalta ei pääty eroon, vaan se voi muuttua ja jopa vasta saada alkunsa eron yhteydessä. Väkivalta voi myös pahentua eron jälkeen. Tyypillistä eron jälkeiselle taloudelliselle väkivallalle on yhteiskunnan vallitsevien käytäntöjen hyödyntäminen tarkoituksena vahingoittaa toista. Usein se liittyy lapsiin tai yhteiseen omaisuuteen, joita käytetään taloudellisen väkivallan välikappaleina.

- Omaisuuden jakamiseen ja ositukseen liittyvä viivyttely ja uhkailu
- Yhteisten varojen manipulointi (esim. yhteisen omaisuuden kätkeminen ja siirtäminen omaan hallintaan tai toisen osapuolen ulottumattomiin, omaisuuden ja tulojen salaaminen)

- Lapsen elatuksen laiminlyönti (maksaminen myöhässä tai ei lainkaan, maksaminen vain osittain, uhkailu maksamatta jättämisellä), elatusmaksujen sopimisen viivyttely
- Huoltajuuteen liittyvät toistuvat oikeudenkäynnit tai niiden tahallinen viivyttäminen
- Yhteisen tai puolison omaisuuden hajottaminen tai piilottaminen
- Taloudellinen vaino, joka on eskaloitunut eron jälkeinen tilanne, jossa entinen puoliso suunnitelmallisesti yrittää vahingoittaa taloudellisesti eri tavoin

TYÖSSÄKÄYNNIN TAI OPISKELUN HÄIRIKÖINTI

Toisen työnteon häiriköiminen, työssäkäynnin tai opiskelun rajoittaminen tai töihin pääsyn hankaloittaminen ovat myös taloudellisen väkivallan muotoja. Tekijä saattaa häiriköidä työssäkäyntiä esim. jatkuvilla käynneillä tai puhelinsoitoilla työpaikalle. Se voi vaikuttaa siihen, ettei kumppani pääse etenemään uralla tai joutuu lopettamaan työssäkäynnin. Tekijä voi myös pyrkiä mustamaalaamaan kokijaa ammatillisesti tai uhkailemaan sillä vaikuttaen näin

hänen työuraansa. Väkivallan tekijä saattaa myös mitätöidä kokijaa niin paljon, että hänen itseluottamuksensa murenee ja hän väkivallan vuoksi voi menettää työkykynsä. Kokijan työssäkäynti voi häiriintyä silloin, jos ex-kumppani lasten vanhempana ei huolehdi omista velvoitteistaan hoitaa lapsia, vaan tekijälle koituu tästä yllättäviä työpoissaoloja.

Raha on valitettavan tehokas vahingoittamisen väline, luonnehtii Turun yliopiston erikoistutkija Anniina Kaittila.

**TALOUDELLINEN
VÄKIVALTA
TUTUKSI**

TALOUEDELLISEN VÄKIVALLAN MUOTOJA PARISUHTEESSA

Taloudellinen hyväksikäyttö

Tekijä:

- Kuluttaa puolison rahaa ja muuta varallisuutta
- Käyttää salaa yhteisiä rahoja omiin menoihinsa
- Vaatii siirtämään puolison palkan tai muun varallisuuden omaan hallintaansa tai nimiinsä
- Ei osallistu perheen menoihin tai suorittaa maksut myöhässä / Tekee ostoksia puolison nimiin
- Saa puolison menettämään luottotiedot
- Piilottaa varallisuutta puolisoltaan

Taloudellinen kontrolli

Tekijä

- Valvoo ja kontrolloi puolison rahankäyttöä
- Estää puolisoa käyttämästä rahaa tai pankkitiliä
- Salaa puolisolta tietoa taloudellisista asioista
- Estää puolisoa tekemästä taloudellisia päätöksiä tai osallistumasta päätöksentekoon

Työnteon rajoittaminen tai häiritseminen

Tekijä:

- Estää, vaikeuttaa, rajoittaa tai kieltää puolison kouluttautumisen tai työssä käymisen
- Häiriköi puolison työntekeä

Omaisuu den varastaminen tai vahingoittaminen

Tekijä:

- Kavaltaa tai varastaa puolisolle kuulunutta omaisuutta
- Rikkoo tai vahingoittaa puolison omaisuutta
- Ei luovuta ex-puolisolle kuulunutta omaisuutta

Viivyttely ja omaisuuden epäreilu jakaminen

Tekijä:

- Ei allekirjoita erossa vaadittavia asiakirjoja
- Ei muuta pois yhteisestä kodista
- Ei edistä omaisuuden jakamista
- Ei maksa itselleen kuuluvia osuuksia yhteisistä menoista
- Ei toimi omaisuuden jaossa reilusti

Lapsen elatuksen laiminlyönti

Tekijä:

- Ei osallistu lapsen elättämisestä aiheutuviin kuluihin ja maksuihin
- Laiminlyö hänelle määrätyn elatusvelvollisuuden

Häirintä

Tekijä:

- Esittää ex-puolisosta perättömiä väitteitä ja käynnistää oikeusprosesseja ex-puolisoa vastaan.

Parisuhteen aikana

Eron jälkeen

Taulukko koottu artikkelin perusteella: Heini Kainulainen, Anniina Kaittä, Hanna Nylén ja Eija-Liisa Helin: Oikeudellisia näkökulmia parisuhteessa tapahtuvaan taloudelliseen väkivaltaan. Oikeus 4/2023.

ERITYISEN HAAVOITTUVASSA ASEMASSA OLEVAT KOKIJAT

Erityisen haavoittuvassa asemassa taloudellista väkivaltaa kokemaan ovat mm. ikäihmiset, lapset, vammaiset tai muuten toimintakyvyltään alentuneet

henkilöt, riippuvuussairauksista tai mielenterveys-
haasteista kärsivät sekä maahanmuuttajanaiset.

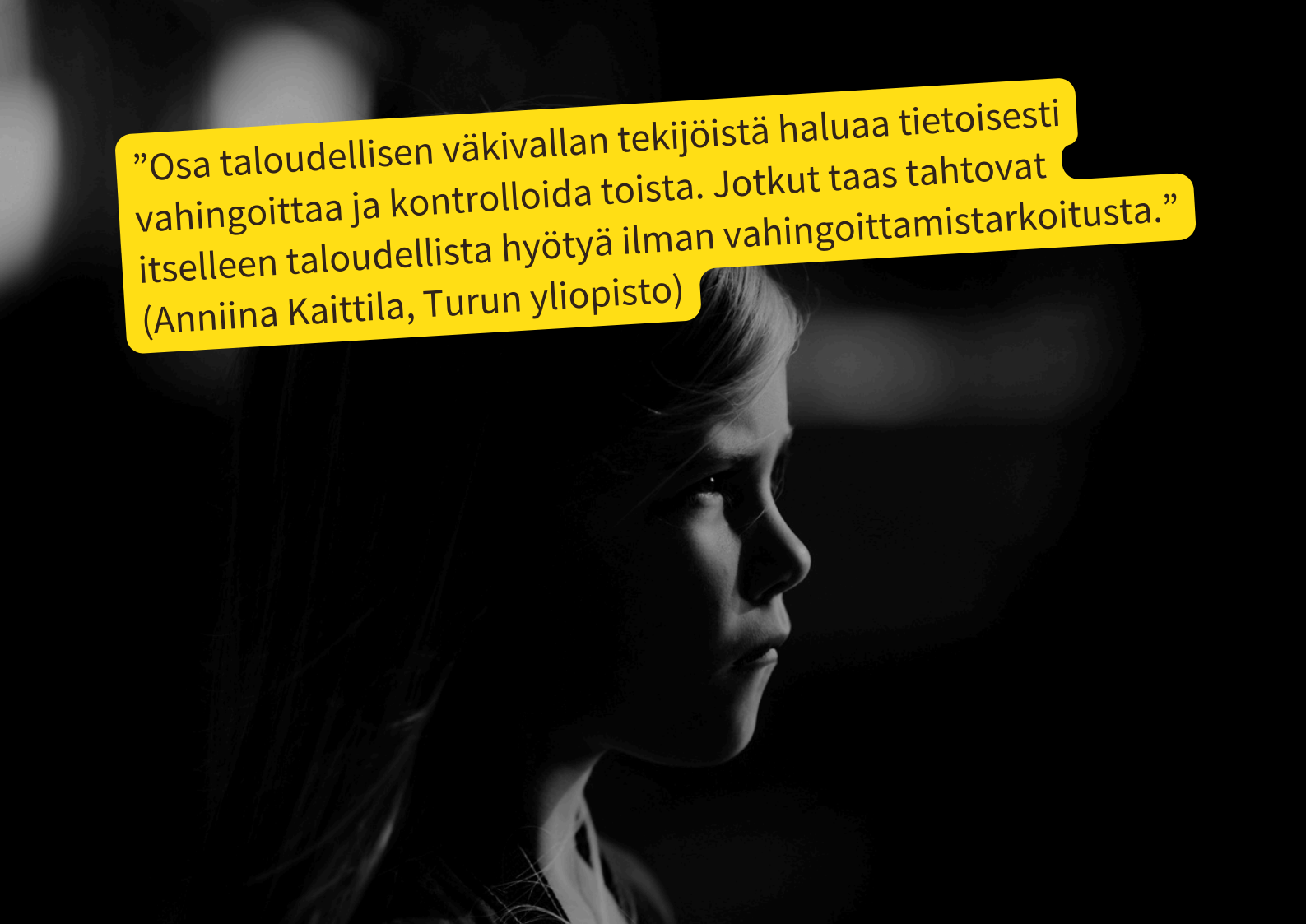
IKÄIHMISET

Taloudellinen väkivalta on yksi yleisimmistä väkivallan muodoista ikääntyvien keskuudessa. Ikääntyneen henkilön hyväntahtoisuutta, avun tarvetta, luottamusta tai sairauden takia alentunutta arviointikykyä voidaan käyttää hyväksi taloudellisen hyödyn tavoittelemiseksi. Ikäihmisiin kohdistettu taloudellinen väkivalta on kasvava ilmiö. Todellisia lukumääriä ei tiedetä, sillä usein kaltoinkohdelluksi joutuneet ikääntyneet eivät tee tapahtumasta ilmoitusta poliisille. Tämä voi johtua esimerkiksi häpeästä tai siitä, että tekijä on läheinen, jolle ei haluta hankaluuksia. Kokija ei myöskään välttämättä ymmärrä olevansa taloudellisen väkivallan kohteena.

Kaltoinkohtelun ilmenemismuotoja voivat olla esimerkiksi omien ostosten maksattaminen kauppakäynnin yhteydessä tai painostaminen asiakirjojen tekemiseen esimerkiksi liittyen omaisuuden siirtoon tai epäedullisiin kauppoihin lähipiirin kesken. Taloudellista kaltoinkohtelua voi tapahtua myös etänä ilman ikäihmisen tietämystä, sillä ikäihmisten voi olla vaikea hallita pankkikorttien ja nettipankkien käyttöä.

Erityisen haavoittuvassa asemassa taloudellista väkivaltaa kokemaan ovat mm. ikäihmiset, lapset, vammaiset tai muuten toimintakyvyltään alentuneet henkilöt, riippuvuussairauksista tai mielenterveyshaasteista kärsivät sekä maahanmuuttajanaiset.

”Osa taloudellisen väkivallan tekijöistä haluaa tietoisesti vahingoittaa ja kontrolloida toista. Jotkut taas tahtovat itselleen taloudellista hyötyä ilman vahingoittamistarkoitusta.”
(Anniina Kaittila, Turun yliopisto)

LAPSET

Lapsi voi altistua perheessään vanhempaansa kohdistuvaan tai itseensä kohdistuvaan taloudelliseen väkivaltaan. Näillä molemmilla on erittäin negatiivisia vaikutuksia lapsen hyvinvointiin. Lapsi on myös valitettavan usein taloudellisen väkivallan välikappaleena vanhempiensa eron jälkeen.

Lapsiin kohdistuvan väkivallan muotoja (Kaittila):

- Vanhempi ei huolehdi lapsen taloudellisista tarpeista. Vanhempaan kohdistettu taloudellinen kontrollointi voi näyttäytyä myös siten, että lapsen tarpeisiin, kuten hygieniatuotteiden tai lääkkeiden hankintaan ei riitä rahaa tai ei ole rahaa harrastusmaksuihin.
- Vanhemman lapsen kohdistama taloudellinen hyväksikäyttö: Vanhempi ostaa tuotteita lapsen nimissä, jotka jättää tahallaan maksamatta tai vanhempi varastaa lapsen tililtä tai säästötilippaasta rahaa.
- Huoltajan merkittävä huolimattomuus lapsen raha-asoiden hoidossa: Lapsen terveydenhuoltomaksut tai lapselle kuuluvat verot jätetään maksamatta.

- Lasten eriarvoinen kohtelu raha-asioissa: perheen toinen lapsi saa vanhemmiltaan huomattavasti enemmän rahaa ja muuta taloudellista hyvää kuin toinen.
- Perheen ulkopuolisten lapsen kohdistama taloudellinen väkivalta: Lasta painostetaan antamaan tai varastamaan rahaa tai tavaraa.

Lisäksi lasta voidaan myös mm. uhkailla tai manipuloida väkivallan tekijän toimesta, jos lapsi ei suostu valehtelemaan ammattilaiselle, esim. lapsen kohdistuvan väkivallan piilottamiseksi. Väkivallan tekijä voi tuhota tai rikkoa lapsen vaatteita tai omaisuutta, kun lapsi on hänen luonaan ja tällöin lähivanhempi joutuu ostamaan uudet vaatteet/tavarat lapsen palattua kotiin.

Lapsen kohdistuva taloudellinen väkivalta on läsnä aina, kun lähivanhempi on taloudellisen väkivallan kohteena, koska lähivanhemman taloudellinen tilanne vaikuttaa suoraan samassa taloudessa asuviin lapsiin.

Tämän lisäksi lapsi altistuu toisen vanhemman harjoittamalle vahingolliselle vallankäytölle. Pitkät ja kalliit lasten tapaamis- ja huoltoriidat ovat haitallisia lapsille niin henkisesti kuin taloudellisesti. Elatusmaksujen maksamatta jättäminen tai viivästys vaikuttaa suoraan lapsiin.

Taloudellinen väkivalta saattaa vaikuttaa mm. siihen, että lapsella ei ole mahdollista harrastaa tai että ruuasta ja vaatteista on pulaa. Lähivanhempi saattaa olla kykenemätön maksamaan laskuja ja velkaantuu. Näillä on aina haitallinen vaikutus lapsiin ja vaikutukset voivat olla pitkäkestoisia.

TOIMINTAKYVYLTÄÄN ALENTUNEET KOKIJAT

Toimintakyvyltään alentuneet henkilöt ovat suuremmassa riskissä kokea taloudellista väkivaltaa, sillä he voivat joutua turvautumaan enemmän toisten ihmisten huolenpitoon (Breckenridge ym. 2021). Erityispiirteenä on, että tekijä voi olla omaishoitajana tai edunvalvojana toimiva läheinen, avustaja,

ammatillinen tukihenkilö tai muu ammattihenkilö. Taloudellisen väkivallan muotoja ovat esimerkiksi varojen tai etuuksien ohjaaminen tekijän käyttöön ja lääkkeiden tai apuvälineiden käyttämisen estäminen.

MAAHANMUUTTAJANAISET

Eri kulttuureissa on erilaisia käsityksiä siitä, miten taloutta perheissä hoidetaan. Suomessa vallitsee individualistinen kulttuuri, jossa ajatuksena on, että ”minun rahani ja omaisuuteni ovat yksin minun”. Monet kulttuurit ovat kollektiivisia, joissa yhteisöllisyys näkyy myös taloudenhoidossa. Monissa kulttuureissa mies tekee perheen päätökset raha-asioissa, mikä voi mahdollistaa monenlaista taloudellisesta vallankäyttöä tai hyväksikäyttöä. Taloudellinen väkivalta voi näkyä myös epäsuorasti siten, että mies voi estää kielen opiskelun ja siten jatko-opiskelun ja työntekeymisen. Taloudelliseen väkivaltaan voi liittyä myös uhkailua mm. lähtömaahan palauttamisella.

Kulttuurikonteksti on huomioitava määriteltäessä taloudellista väkivaltaa, koska se, mikä on toisessa kulttuurissa taloudellista väkivaltaa, voi toisessa kulttuurissa olla yleinen tapa. Maahanmuuttajanaiset ovat kuitenkin suuremmassa riskissä kokea taloudellista väkivaltaa, sillä heiltä voi puuttua kielitaitoa, tietämystä omista oikeuksistaan sekä heillä voi olla rajatusti sosiaalisia suhteita ja turvaverkkoja.

”Taloudellinen väkivalta koskettaa todennäköisesti lähes jokaista suomalaista jollain tavalla.” (Hanna Nylén, Viola ry)

**TALOUELLINEN
VÄKIVALTA
TUTUKSI**

Taloudellisen väkivallan taustalla usein ilmeneviä riippuvuussairauksia ovat päihde- ja peliriippuvuudet.

TALOUDELLISEN VÄKIVALLAN SYITÄ JA SEURAUKSIA

Raha ja talousasiat ovat valitettavan tehokas henkisen väkivallan, kontrollin ja vahingoittamisen väline. Ymmärtämällä taloudellisen väkivallan taustalla olevia syitä päästään pureutumaan tilanteeseen tarkemmin. Yksi syy voi olla halu vallankäyttöön ja kumppanin vahingoittamiseen rahan avulla. Jossain tapauksissa kyse voi olla myös puhtaasta taloudellisen hyödyn tavoittelusta. Taustalta voi löytyä riippuvuusongelmia, kyvyttömyyttä päästä eron yli, vuorovaikutusongelmia, tekijän mielenterveyteen tai persoonallisuuteen liittyviä haasteita tai halu kostaa. Tilanteeseen voi myös liittyä kyvyttömyyttä ymmärtää oman käyttäytymisen vahingollisuutta läheisiä kohtaan. Taloudellisen väkivallan taustalla usein ilmeneviä riippuvuussairauksia ovat päihde- ja peliriippuvuudet. Myös taloudellisen väkivallan tekijä tarvitsee apua, oli sen taustalla minkälaisia haasteita tahansa. Vain puuttumalla varsinaiseen juurisyyn voidaan edesauttaa taloudellisen väkivallan kierteen katkeamista.

Taloudellisella väkivallalla voi olla kokijoille monenlaisia kielteisiä seurauksia muun muassa terveydentilaan, työssäkäyntiin, koulutukseen sekä kokijan taloudelliseen ja sosiaaliseen elämäntilanteeseen liittyen. Taloudellinen väkivalta myös hankaloittaa merkittävästi väkivaltaisesta suhteesta lähtemistä.

Fyysiset seuraukset terveydentilalle voivat ilmetä esimerkiksi stressinä ja yleisen terveydentilan heikkenemisenä. Psykkisiä seurauksia voi ilmetä ahdistuksena, pelkoina, syyllisyyskokemuksina ja voimattomuuden sekä arvottomuuden tunteina, jopa itsetuhoisina ajatuksina. Taloudellinen väkivalta voi käynnistää kokijan elämässä taloudellisen syöksykierteen, josta voi seurata köyhtymistä, velkaantumista, maksuhäiriömerkintöjä ja jopa kodittomuutta.

Taloudellisen väkivallan seuraukset ovat usein pitkäaikaisia ja heijastuvat myös perheen lapsiin heikentäen lasten hyvinvointia. Seuraukset voivat lisäksi heijastua työsuhteisiin tai opintoihin aiheuttaen niissä ongelmia. Kokija voi joutua olemaan esim. pitkällä sairauslomalla tai joutua jopa työkyvyttömyyseläkkeelle väkivallan seurausten vuoksi.

Taloudellisen väkivallan kokija voi jäädä tulojensa tai tekijän hallinnassa olevan omaisuutensa takia oikeusavun ulkopuolelle. Mikäli tekijä saa maksutonta tai edullista oikeusapua ja kokija ei, voi asetus olla epätasa-arvoinen ja oikeudellisen avustajan käytöstä aiheutuvat kulut voivat muodostua esteeksi yrittää pitää omista oikeuksistaan kiinni. Proseduraalisen vainon kohteena olevan tilanne voi olla haastava, koska maksettavaksi voi jäädä toistuvista oikeudenkäynneistä aiheutuvia kuluja ja kokija voi velkaantua pahastikin.

”On arvioitu, että kun suhteessa esiintyy lähisuhdeväkivaltaa, myös taloudellinen väkivalta on lähes aina jollain tapaa läsnä.”
(Hanna Nylén, Viola ry)

Sosiaalisesti taloudellisella väkivallalla on suuria seurauksia. Sosiaalisen elämän ylläpitäminen voi hankaloitua taloudellisten ja psyykkisten ongelmien myötä.

ERITYISPIIRTEET

Taloudellinen väkivalta esiintyy usein yhdessä muiden väkivallan muotojen kanssa eli kokija kohtaa usein myös esim. fyysistä, henkistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa. Taloudellinen väkivalta on usein osa ns. pakottavan kontrollin dynamiikkaa, jossa väkivallan tekijällä on kontrolli ja vääristynyt valta-asema suhteessa kokijaan. Kuten muullakin lähisuhdeväkivallalla, myös taloudellisella väkivallalla on taipumus alkaa pikku hiljaa, jatkua pitkään ja ajan myötä raaistua.

Avun hakemisen erityisiä haasteita ovat:

- kokija ei tunnista tilannettaan
- höynäytetyksi ja hyväksikäytetyksi tuleminen tunteet

- häpeä, syyllisyys, kaltoinkohtelun piilottelu
- tunneside tekijään, tekijälle ei haluta seurauksia
- mahdollinen taloudellinen riippuvuussuhde tekijään
- pelko seurauksista ja kustosta, uhkailu kokijaa tai lapsia tai kokijan läheisiä kohtaan
- taloudelliset syyt
- kokijan mustamaalaus
- haurastunut toimijuus: pitkä haastava elämäntilanne väkivallan kokijana madaltaa toimintakykyä
- sosiaalisten suhteiden puute (väkivallan tekijät monesti rajoittavat kokijan sosiaalisia suhteita, jolloin apua on vaikeampi saada)

HÄLYTYSMERKKEJÄ TALOUDELLISESTA VÄKIVALLASTA

Taloudellisen väkivallan hälytysmerkit voivat olla hyvin erilaisia eri lähisuhteissa ja tilanteissa. Joskus voi kestää kauankin huomata, että kokee taloudellista hyväksikäyttöä tai väkivaltaa. Merkittävä, kaikkia tilanteita koskeva hälytysmerkki on se, jos kokija kokee olonsa epämukavaksi tavasta, jolla läheinen käyttäytyy suhteessa hänen raha-asioihinsa, voi kyseessä on taloudellinen kontrollointi tai hyväksikäyttö. Alla listaa mahdollisista muista hälytysmerkeistä, mikä voi auttaa tunnistamaan, voisiko olla kyse taloudellisesta väkivallasta.

- Raha-asioista ei voi puhua ilman, että toinen osapuoli hermostuu tai siitä aiheutuu konfliktia.
- Kokija ei ole perillä talouden tuloista, menoista, varoista tai veloista.
- Pankkitunnukset ovat tekijän hallussa tai kokijaa pyydetään luovuttamaan ne tekijälle.
- Raha-asioden salailu (laskuja, ostoksia tai varallisuutta piilotellaan).
- Toisen osapuolen huolimattomuus ja/tai välinpitämättömyys raha-asioissa.
- Erilaiset rahankäyttöön liittyvät arvot ja periaatteet.

- Pitkittyneet omaisuus-, elatus- tai huoltajuuskiistat, esim. haluttomuus tai passiivisuus osituksessa tai lapsen elatuksen sopimisessa.
- Riippuvuusongelmat, joista koituu ongelmia omaan tai yhteiseen talouteen.
- Kulut eivät jakaudu tasan tai suhteessa osapuolten tuloihin.
- Painostetaan antamaan rahaa tai ottamaan velkaa toisen puolesta.
- Painostetaan tekemään talouteen liittyviä asiakirjoja vastoin toisen toiveita tai tahtoa.
- Tekijä vaatii tietää, miten kokija käyttää omia rahojaan.
- Kokijaa arvostellaan ja kontrolloidaan siitä, mihin hän käyttää tai ei käytä rahojaan.
- Työssäkäyntiin tai opintoihin pyritään vaikuttamaan negatiivisesti.
- Toinen lupaa maksaa tai huolehtia esim. laskuista tai velasta toistuvasti, mutta tämä ei toteudu.

Mikäli tekijä saa maksutonta tai edullista oikeusapua, voi asetelma olla epätasa-arvoinen ja oikeudellisen avustajan käytöstä aiheutuvat kulut voivat muodostua esteeksi yrittää pitää omista oikeuksistaan kiinni.

TALOUEDELLINEN VÄKIVALTA JURIDISENA ILMIÖNÄ

Taloudellisen väkivallan tunnistaminen ja sen vaikutukset erilaisissa lähisuhteissa ovat monimutkaisia kokonaisuuksia. Rahaan liittyvissä erimielisyyksissä ja konflikteissa voi joissakin tapauksissa olla vaikeaa vetää selkeää rajaa sallitun ja kielletyn käyttäytymisen välille.

Oikeussuoja Suomessa taloudellista väkivaltaa vastaan on heikko, erityisesti parisuhteen aikana. Eron jälkeen tilanne tunnustetaan hieman paremmin, ja avioeroon liittyvissä järjestelyissä taloudellista väkivaltaa epäiltäessä suositellaan oikeusavustajan tai asianajajan käyttöä. Rikoslain avulla voi hakea suojaa joitakin taloudellisen väkivallan muotoja, kuten petosta tai velallisen epärehellisyttä vastaan. On kuitenkin tyypillistä, ettei lainsäädäntö tunnista taloudellisen väkivallan tilanteita.

Uusia oikeudellisia avauksia tarvittaisiin taloudellisen väkivallan tutkimiseen ja käsittelemiseen. Erityisesti perhe- ja lapsioikeudellisessa tutkimuksessa olisi tärkeää ottaa huomioon haavoittuvassa asemassa olevien parisuhdeväkivallan kokijoiden näkökulma. Lapsen huoltajuuden tavoittelu voi estää taloudellisen väkivallan tunnistamista viranomaiskohtauksissa.

Oikeusjärjestelmän hitaus ja taloudellisen väkivallan kokijoiden vaikeudet saada oikeusapua korostavat tarvetta uudistuksille. Tutkimuksissa voisi pohtia myös taloudellisen väkivallan huomioimista velkajärjestelyissä ja sen vaikutusta maksuohjelman keston. Olisi tärkeää harkita pakottavan kontrollin kriminalisointia ja rikoslain päivittämistä taloudellisen väkivallan näkökulmasta.

Taloudellista väkivaltaa olisi tarpeen käsitellä ja ymmärtää enemmän oikeudellisissa yhteisöissä. Kansalaiskeskustelu ja tietoisuuden lisääminen ovat avainasemassa ilmiön esille tuomisessa, ja lisäksi tarvitaan erikoistuneita auttamispalveluita taloudellisen väkivallan kohtaajille.

(Kainulainen, Kaittila, Nylén & Helin. 2023)

2.

KOKEMUKSIA TALOUDELLISESTA VÄKIVALLASTA

RAHAAN LIITTYVÄ KONTROLLOINTI

Tapasin ex-mieheni 16-vuotiaana, 80-luvun puolivälissä. Kotioloni olivat levottomat ja vanhempani eroamassa. Isäni oli alkoholisti. Tulin raskaaksi aika nopeasti ja lukio jäi kesken. Voin koko raskauden ajan huonosti ja 9. kuulla painoin 43 kg.

Siitä alkaen elämäni on ollut selviytymistä päivästä toiseen.

Vaikeasti kehitysvammainen lapsi ("enhän edes pystynyt tervettä lasta tekemään") ja repivät riidat avomiehen kanssa sekoittuivat jokapäiväiseen elämään. Näin jälkeenpäin ajateltuna olen kokenut kaikkea psyykkisestä fyysiseen väkivaltaan: hiuksista vetämiset, mustelmat käsivarsissa ja jaloissa, muttei koskaan kasvoilla, koska sehän näkyi. Taloudellista väkivaltaa en koskaan edes ajatellut, meillähän ei ollut alussa edes minkäänlaisia tuloja, kun avomies oli siviilipalveluksessa ja minä kotona lapsen kanssa. Hän hoiti kaiken talouden, saimme myös apua hänen vanhemmiltaan, kun raha ei riittänyt ruokaan tai muuhun tärkeään. Avomiehen mielestä en osannut käyttää rahaa ja hän todisteli tätä monella eri tavalla.

Avomies oli ahkera, sai työtä helposti ja minä olin kotona lapsen kanssa, joka sairasteli paljon. Kävin

ruokakaupassa, jolloin sain rahasumman, joka piti riittää moneen asiaan. Tämä toi kyllä mukanaan hyvääkin: opin laskemaan mihin rahat riittävät ja suunnittelemaan ruoanlaitot. Sain haukkumiset, jos joskus erehdyin ostamaan suklaalevyn, sehän oli tuhlausta ja todisti etten osannut käyttää rahaa. Sain esimerkiksi vaatteeni enimmäkseen äidiltäni tai tädeiltä, ja jollakin tavalla tulin sokeaksi tälle kaikelle. Kaikki nämä vuodet ja koskaan en tiennyt kuinka paljon rahaa meillä oli tilillä. En osannut käyttää pankkikorttia enkä olisi uskaltanutkaan, niin vahva usko hänen sanoihinsa minulla oli.

Kun poikamme tuli vanhemmaksi, pääsin työvoima-poliittiseen koulutukseen ja sain töitä siivouksen parista. Tiesin, paljonko sain palkkaa, mutten mihin se meni tai mitä siitä jäi. Innostuin ammatistani kuitenkin sen verran, että halusin kouluttautua eteenpäin. Vaihtoehtona oli ainoastaan verkko-opinnot, enhän saanut matkustaa eikä minulla ollut ajokorttia ja opiskelu piti tapahtua työn ohessa. Työnantajani ylensi minut työnjohtajaksi, ja parin vuoden päästä hain ja sain päällikön viran naapurikaupungista.

Bussilla pääsi 2000-luvun alussa vielä aika hyvin töihin ja takaisin. Muutamaa vuotta myöhemmin vuoroja lopetettiin, ja mieheni yritti opettaa minua ajamaan autolla. Se oli erittäin raskasta aikaa. Mieheni pelkäsi, että hajotan auton, ja minä pelkäsin ajamista. Avomieheni yllätti minut kuitenkin parin vuoden jälkeen omalla autolla. Mutta siinä kävi sitten niin, että auto seisoj pihassa, ja mieheni vei minut itse töihin, kun olin hänen mielestään niin huono ajamaan. Myöhästyin usein töistä, kun häntä ei saanut aamulla ylös sängystä.

Olin 130 henkilön päällikkö, minulla ei ollut minkäänlaista omaa elämää, en tiennyt mitään meidän talouden asioista, vaikka olin hyvin palkattu. Eräänä päivänä katselin ympärilleni ja totesin, että mikään tavaroista, joita siellä oli, ei kuulunut minulle. Hän kyllä osti itselleen esim. lumilingon tai uuden auton, jos katsoi sitä tarvitsevana, mutta minun kipeästi tarvitsemaa tiskikonetta ei voitu hankkia.

Yhtenä aamuna kuusi vuotta sitten hän soitti minulle ja haukkui minut jonkin pikkuasian takia. Ensimmäisen kerran ikinä romahdin toisten edessä. Työtoveri, joka istui lähellä, kuuli kaiken ja tuli sanomaan: ”Nyt riittää. Nyt käydään katsomassa

sinulle asunto, ja me autetaan sua kaikessa mitä tarvitset. Me ollaan nyt katottu tätä monta vuotta ja sä et voi jatkaa näin.” Parin päivän päästä minulla oli oma asunto, tyhjä, mutta oma kuitenkin. Menin pankkiin ja siellä he auttoivat oman pankkitilin ja pankkikortin saamisessa. He antoivat ohjeita, kuinka toimia eri asioiden kanssa, mitkä hermostuttivat minua. Sain myös apua käytännön toiminna ja psyykkistä apua naistenpäivystyksestä sekä perheneuvolasta. Olen ikuisesti kiitollinen näille ihmisille, jotka minua auttoivat alkuun.

Tänään kuuden vuoden jälkeen minulla on oma talo, auto, ja talouteni on vakaalla pohjalla. Tiedän, että pystyn hoitamaan raha-asioitani ja muita asioita hyvin. Hän oli väärässä.

“Olin 130 henkilön päällikkö, minulla ei ollut minkäänlaista omaa elämää, en tiennyt mitään meidän talouden asioista, vaikka olin hyvin palkattu.”

RAHAAN LIITTYVÄ KONTROLLOINTI

25 vuotta kestäneen avioliiton jälkeen, jota voidaan verrata vankeuteen, olen ottanut takaisin oikeuteni ja vapauteni. Ex-mieheni tulot ovat reilusti yli Suomen keskipalkan, monta kertaa suuremmat kuin minun tuloni, mutta kaikki nämä vuodet hän varmisti, etten voinut käyttää niistä mitään. En saanut ostaa mitään itselleni tai yhteisille lapsillemme. En saanut edes ostaa oikean kokoisia vaatteita tai kenkiä lapsille.

Taloudellinen väkivalta alkoi ilmetä selvästi ensimmäisen lapsemme syntymän jälkeen. Tarvitsin uuden mekon kastetilaisuuteen, koska minulla ei ollut sopivaa mekkoa, mutta en saanut ostaa sitä. Lopulta soitin äidilleni ja pyysin häntä lähettämään rahaa. Mieheni kuuli rahasta ja sanoi, että se oli yhteinen rahamme. En koskaan ostanut uusia vaatteita itselleni enkä lapsille, mutta kun joskus ostin jotain kirpputorilta, mies alkoi huutaa ja riidellä, kun hän huomasi ostokset.

“En myöskään saanut ostaa ruokaa tai maksaa laskuja. En osannut, olin niin tyhmä, hän sanoi.”

En koskaan käynyt kampaajalla, sillä mieheni ei hyväksynyt, että rahat käytetään sellaisiin tarkoituksiin. En myöskään saanut ostaa ruokaa tai maksaa laskuja. En osannut, olin niin tyhmä, hän sanoi. Minulla oli vanha puhelin rajoitetulla liittymällä, semmoinen liittymä, joka yleensä otetaan lapselle. Minulla ei ollut pääsyä tililleni. Joka päivä, kun mies meni töihin, hän otti mukaansa pankkitunnukseni salkussaan. Minun ei ikinä annettu olla mukana päättämässä mistään ja tein kaiken väärin tai huonosti hänen mielestään. Kun laitoin ruokaa, hän tuli usein sekaantumaan ja valitti siitä, mitä olin tehnyt. Hän päätti myös, keiden ihmisten kanssa saan viettää aikaani, mikä johti siihen, että menetin monta ystävää. Hän myös rajoitti, keitä ihmisiä lapset saavat tavata.

Parisuhteessa oli myös fyysistä ja henkistä väkivaltaa. Henkinen väkivalta koostui pelottelusta, nöyryyttämisestä ja alistamisesta. Hän huomautti esimerkiksi, mitä vaatteita minulla oli päälläni. Hän saattoi sanoa: ”Aiotko todella mennä ulos noilla vaatteilla? Näytät siltä, että myyt itseäsi.”

Sairastan kroonista sairautta, joka vaatii säännöllistä lääkitystä. Avioliittomme aikana tapahtui useita kertoja, että jouduin sairaalan osastolle, koska mieheni kieltäytyi antamasta minulle rahaa lääkkeisiin. Sairaanhoidajan kirjoittamassa tekstissä luki kerran, että potilaalla ei ole varaa ostaa lääkkeitä, mutta kukaan ei reagoinut siihen, miten se näin voi olla.

Kesti monta kuukautta avioeron jälkeen, ennen kuin pystyin kertomaan, mitä olin käynyt läpi. Itselleni on vasta nyt alkanut selkiytyä, mitä olen todella kokenut. Muistan sen tunteen, kun minulla oli ensimmäisen kerran mahdollisuus 16 vuoden jälkeen ostaa jotain lapsilleni – menimme kauppaan ja ostimme uuden talvitakin ja se oli täysin sanoin kuvaamaton vapauden tunne. Olen tavannut uuden miehen ja arkipäiväisimmät asiat hänen kanssaan saavat minut itkemään onnesta. Vain se, että hän kysyy mitä mieltä minä olen, ajattele, että joku kysyy minun mielistäni. Tai että hän antoi minulle joululahjan, ex-mieheni mielestä en ansainnut joululahjoja.

Eron jälkeen en saanut mitään materiaalista mukaani. Ex-aviomies uhkasi minua osituksen yhteydessä ja se päättyi siihen, että lähdin tyhjin käsin. Ex-aviomies yrittää nyt parhaansa mukaan mustamaalata minut sosiaalipalveluissa, joista saamme apua. Lapsilisät menevät edelleen hänen tililleen ja hän ei suostu vaihtamaan lasten osoitetta. Tie on edelleen täynnä esteitä, mutta tunnen itseni jo voittajaksi, koska pääsin ulos talosta ja sain takaisin vapauteni. Haluan kertoa muille samassa tilanteessa oleville, että uskaltakaa lähteä, sinä tulet pärjäämään. Hae ruokakassit ruokajakelusta ja hae toimeentulotukea, tee mitä sinun täytyy tehdä selviytyäksesi – mutta lähde äläkä koskaan palaa! Vain kuolleen ruumiini yli palaan takaisin ex-mieheni luo.

ERON JÄLKEINEN TALOUDELLINEN VAINO

Elin vuosia avioliitossa, jossa oli rajua henkistä ja fyysistä väkivaltaa. Jälkikäteen olen ymmärtänyt, että minua käytettiin myös taloudellisesti hyväksi. Maksoin suurimman osan yhteisessä kodissamme tehdystä remontista ja kodinkoneiden hankinnasta. Kerrostalo-asuntomme oli kuitenkin yksin miehen nimissä ja arvonnousu koitui erossa hänen hyödykseen. Pääsin lopulta eroon väkivaltaisesta miehestäni tai näin luulin.

Muutin lasten kanssa hankkimaani omistusasuntoon, mutta väkivalta ei päättynyt, vaan muutti muotoaan. Vaikka suhde on päätynyt jo yli kymmenen vuotta sitten, ei entinen puolisoni jätä minua rauhaan. Väkivalta jatkuu ennen kaikkea pyrkimyksenä nujertaa minut taloudellisesti ja henkisesti. Entinen puolisoni tehtailee minua kohtaan toistuvasti erilaisia oikeusprosesseja: aiheena on lapsiin liittyvät asiat, mutta on minua vastaan nostettu rikossyytteitäkin. Olemme istuneet näiden asioiden merkeissä oikeudessa lukuisia kertoja. Ex-puoliso valehtelee häikäilemättömästi ja vakuuttavasti jokaisessa oikeudenkäynnissä, mm. vieraannuttamisesta, eikä faktoja tarkisteta.

Tilanne on aiheuttanut minulle ja lapsille valtavasti niin henkistä kuin taloudellista kuormitusta. Olen joutunut ottamaan kymmeniä tuhansia euroja pankkilainaa pystyäkseen palkkaamaan asianajajia ja vastaamaan jatkuviin valheellisiin syytöksiin. Julkista oikeusapua en saa, koska menoni katsotaan niin pieniksi. Käytännössä asun kuitenkin omistus-asunnossani vuokra-asuntoa halvemmalla, mutta asumismenokseni luetaan vain asuntolainan korot. Myöskään jatkuvia kustannuksia oikeuskäsittelyistä ei huomioida oikeusavussa kuluina, vaikka niiden kustannus kohoaa yli 1000 euroon joka kuukausi. Olemme eläneet lasten kanssa useita vuosia pankkilainan turvin.

Entinen puolisoni käyttää oikeusjärjestelmää tietoisesti hyväkseen ja järjestelmä myös mahdollistaa sen. Taloudellisen väkivallan kokijana koen, että vuosikausia kestäneitä oikeuskiistoja pitäisi katsoa kokonaisuutena tuomioistuimessa. Nyt oikeusjärjestelmältä jää huomaamatta, miten suunnitelmallisesti tekijä käyttää systeemiä aseenaan, valehdellen ja mustamaalaten. Mielestäni on

epäoikeudenmukaista, että järjestelmä mahdollistaa proseduraalisen vainoamisen, jossa joudun itse vastaamaan puolustautumisen huomattavista taloudellisista kustannuksista. Kaikki tämä on myös lapsilta pois. Eron jälkeen en ole päässyt kokemaan väkivallasta vapaata elämää lainkaan.

“Olen joutunut ottamaan kymmeniä tuhansia euroja pankkilainaa pystyäkseen palkkaamaan asianajajia ja vastaamaan jatkuviin valheellisiin syytöksiin.”

TALOUDELLINEN VÄKIVALTA PARISUHTEESSA

Olimme vaimoni kanssa naimisissa yli 20 vuotta. Toimin itse vastuullisessa ja hyvin palkatussa työssä, joka vaati myös paljon matkustamista sekä paljon työtunteja. Vaimoni oli myös työelämässä. Meillä on kolme lasta, kaikki nyt jo aikuisia.

Taloudellinen väkivalta alkoi jo 1990-luvun alussa. Perheen taloudellinen tilanne oli tulojen suhteen hyvin vahvalla pohjalla, mutta meillä oli alusta alkaen hyvin erilainen tapa käyttää rahaa. Elimme taloudellisesti siis kuin kahdessa eri maailmassa. Tilanne alkoi varsinaisesti vyörymään päälle 90-luvun puolivälissä, jolloin ulosottovirastosta oltiin yhteydessä minuun. Silloin minulle selvisi vaimoni kaoottinen taloustilanne, joka vain paheni entisestään vuosien mittaan. Yritin paikata taloustilannetta tekemällä töitä entistä enemmän ja omalla tekemiselläni perheessämme osoittaa sen, että rahankäyttö on oltava hallittua ja huolellista.

Sairastuin lopulta 2000-luvun alkuvuosina työuupumukseen, joka lopulta johti psykiatriseen osastohoitoon sekä työkyvyttömyyteen. Pian romahdukseni jälkeen vaimoni halusi erota. En edelleenkään tiedä, mihin perheemme rahat on vaimoni toimesta käytetty, eikä minulla ollut sitä voimavaroja selvittää. Yritykseni meni konkurssiin ja menetin myös kaiken kiinteän omaisuuteni. Terveys, työkyvyyn ja omaisuuden menettämisen lisäksi olen menettänyt lukuisia sosiaalisia suhteita ja verkostoja.

Häpeäni tapahtuneen suhteen on ollut valtava ja se kulkee mukani edelleen. Olen aina ollut tunnollinen ja rehellinen ihminen ja koen, että kunniani vietiin toisen henkilön toiminnan seurauksena – henkilön, joka oli minulle rakas ja tärkeä. Eromme ja ex-vaimoni oma näkemys siihen johtaneista tilanteista johti siihen, että minulta väheni yhteys lapsiin ja se oli minulle hyvin surullista, koska lapset ovat olleet minulle aina hyvin tärkeitä ja rakkaita. Onneksi olen pystynyt niitä lähentämään uudelleen.

“Olen aina ollut tunnollinen ja rehellinen ihminen ja koen, että kunniani vietiin toisen henkilön toiminnan seurauksena – henkilön, joka oli minulle rakas ja tärkeä.”

Minusta on kokemani jälkeen tullut paljon varauksellisempi ihminen. Minun on nykyään vaikea luottaa ihmisiin ja solmia uusia ihmissuhteita. Pelkään, että kokemaani ei ymmärretä. Olen todella tarkka raha-asioistani ja taloudellinen tilanteeni on nykyään kunnossa. Psyykkinen vointini on paljon parempi. Voimavaroja saan mm. liikunnasta – fyysisestä kunnosta huolehtiminen auttaa parantamaan myös henkistä kuntoa. Kokemani myötä olen oppinut asettamaan rajoja terveellä ja reilulla tavalla. Lapseni ja lapsenlapseni tuovat valtavasti iloa elämäni.

Nykyisessä epävakaaassa maailmantilanteessa ja taloudellisen tilanteen kiristytessä pelkään, minkälaisia vaikutuksia näillä on perheisiin. Toivon sydämestäni, että hankalasta maailmantilanteesta ja siitä seuraavista tiukoista ajoista huolimatta kyetään muistamaan se, mikä elämässä loppu viimein on kaikkein tärkeintä: perhe ja läheiset ihmiset. Muistetaan pitää hyvää huolta lähimmäisistämme!

TALOUDELLINEN HYVÄSIKÄYTTÖ

Muutin 18-vuotiaana pois lapsuudenkodistani toiselle puolelle Suomea opiskelemaan. Tapasin pian nuoren miehen ja aloimme seurustella. Suhteemme kesti pari vuotta, välillä on-off-suhteena. Näin jälkikäteen ajateltuna parisuhteemme ei ollut terveellä pohjalla, mutta sitä oli silloin vaikea itse ymmärtää tai huomata. Suhteessa alkoi pikkuhiljaa henkinen ja taloudellinen väkivalta, mikä raaistui, kuten niillä on lähisuhteissa tapana. Välillä oli parempia ajanjaksoja, jotka auttoivat uskomaan siihen, että pystyisin riittävästi auttamaan häntä ja ”parantamaan” miehen ongelmat.

En suhteemme alussa tiennyt, että hän on psyykkisesti sairas ja käytti erilaisia päihteitä. Vähitellen mies alkoi valehdella, manipuloida ja käyttää minua taloudellisesti hyväkseen. Ymmärrän jälkikäteen, että olin tuolloin nuori ja elämäkokemukseni oli vielä vähäistä. Olin hänelle helppo kohde myös sen vuoksi, etten tuntenut uudelta paikkakunnaltani ketään. Ajattelen nykyisin myös, että osaltani suhteessa oli läheisriippuvuutta, jonka vuoksi yritin miellyttää ja kaikin keinoin pelastaa hänet.

Noin puolitoista vuotta kestäneen taloudellisen hyväksikäytön aikana lainasin tai annoin hänelle yhteensä yli 10 000 euroa pienistä tuloistani ja opintolainastani. Kaikki kulminoitui lopulta rajuihin henkeäni koskeviin uhkauksiin, jollen antaisi hänelle taas rahaa. Tuolloin päätin, että nyt riittää, minun on pakko irtautua tästä suhteesta tavalla tai toisella. Tein rikosilmoituksenkin hänestä ja tämä prosessi on vielä kesken. Pikkuhiljaa minun onnistui irtautua suhteesta ja lopulta muutin toiselle paikkakunnalle, jolloin yhteys katkesi lopullisesti.

Vaikka minulla onkin hyvät ja lämpimät välit vanhempiini ja isovanhempiini, en koskaan pystynyt heille kertomaan suhteen aikana tilanteistani. Tavallaan sain suhteen aikana mielihyvääkin rahan lainaamisesta, kun koin auttavani ex-poikaystävääni konkreettisesti. Olinhan aiemmin auttanut rahallisesti myös omia vanhempiani. Nyt ajattelen, että ex-poikaystäväni vain käytti minua hyväkseen ja minä rahaa antamalla tavallaan mahdollistin hänen päihteidenkäyttöään. Läheisriippuvuuteni ja koko ajan kasvanut velkasumma kuitenkin estivät minua lähtemästä suhteesta, sillä yritin kaikin keinoin häntä miellyttää saadakseni hyväksyntää ja rahani joskus takaisin.

Ex-poikaystävän uhkailut aiheuttivat minussa valtavaa pelkoa. Suhteen jäljiltä olin aika rikki, sillä suhteessani kohtasin jatkuvaa valehtelua, manipulointia, välinpitämättömyyttä, vallankäyttöä, mitätöintiä, haukkumista – siis kaikenlaista henkistä väkivaltaa taloudellisen lisäksi. Pyristellessäni irti suhteesta sain myös ammattiapua kriisiavun ja mielenterveyspalveluiden toimesta sekä vertaistukea. Myös tilanteessa kohtaamani poliisi oli todella ymmärtäväinen ja osasi sanoittaa, että olin kohdannut taloudellista väkivaltaa. Avun hakemisen kokemukseni ovat olleet positiivisia ja ovat auttaneet minua tilanteessa eteenpäin.

“Pyristellessäni irti suhteesta sain myös ammattiapua kriisiavun ja mielenterveyspalveluiden toimesta sekä vertaistukea.”

Olen tämän jälkeen tavannut uuden kumppanin ja suhde häneen on ollut todella eheyttävä. Nyt ymmärrän, minkälaista tasa-arvoisessa ja kunnioittavassa parisuhteessa kuuluu olla. Vapauttavaa on ollut myös huonon suhteen loppumisen jälkeen tullut taloudellinen vapaus. Ymmärrän sen, että lainaamiani rahoja en tule saamaan takaisin, mutta se ei onneksi estä minua pääsemään asiasta yli. Tänä päivänä minun ei tarvitse antaa omista rahoistani mitään kenellekään ja pystymme nykyisen kumppanini kanssa jakamaan yhteisen taloutemme menot tasa-arvoisesti. Vaikka minulla on ollut haastavia ajanjaksoja, ahdistuneisuutta ja masennusta sekä itsesyytöksiä, ymmärrän nyt, miten hienosti olen kuitenkin tilanteistani selvinnyt ja saanut myös luottotietoni pidettyä. Toipumisprosessini jatkuu edelleen lyhytterapian muodossa.

Haluan jakaa oman tarinani ollakseni esimerkki siitä, että taloudellista väkivaltaa voi kokea kuka tahansa iästä tai sosiaalisesta statuksesta huolimatta. Haluan tulevaisuudessa omalta osaltani auttaa taloudellista väkivaltaa kohdanneita tarjoamalla esimerkiksi vertaistukea. Kokemukseni osoittaa, että taloudellisesta väkivallasta on mahdollista selvitä.

TALOUELLINEN VÄKIVALTA, OSANA LÄHISUHDEVÄKIVALLAN KUDELMAA

Taloudellinen epätasa-arvo ja väkivalta hiipi suhteeseen pikkuhiljaa, täydessä laajuudessa sen ymmärsi vasta jälkepäin. Toki jo vuosia asetelma oli epäreilu ja tuntui väärältä mutta ei asiaa uskaltanut kyseenalaistaa. Jos rahasta tuli puhe, puoliso kieltäytyi keskustelemasta ja suuttui.

Talouden vastuut, lainat, laskut, juoksevat kulut ja lasten menot hoituivat aina minun palkkatililtäni. Vaikka puolisollla oli huomattavasti suuremmat ansiot kuin minulla, oli hänen osuutensa perheen yhteisistä kuluista vähäinen. Siinä missä minun tuloni kuluivat kokonaan perheen elatukseen ja talouden menoihin, puolisollla jäi varoja käytettäväksi itseensä - hän matkusteli, harrasti, sijoitti ja osteli, oli omistajuuksia useissa yrityksissä, kallis auto, iso vene ja vuotuiset ulkomaan matkat. Näistä hän nautti itseksensä tai ystäviensä kanssa. Samaan aikaan minä kierrätin ja tein perheen hankintoja kirpputoreilta.

Jos kysyin puolison menoista tai rahankäytöstä, hän usein raivostui, niistä ei saanut kysyä. Sen sijaan minun tuli tehdä selvityksiä omien rahojeni käytöstä. Hän vaati nähdä tiliotteeni, minun tuli eritellä tekemäni ostot ja hyväksyttää hänellä menot. Minun tuli myös maksaa hänen henkilökohtaisia laskujaan. Kun jossain vaiheessa kieltäydyin ja annoin laskujen lojua avaamattomina, syy muistutusmaksuihin oli minun.

Kun puoliso sitten yllättäen halusi erota, parin-kymmenen yhteisen vuoden jälkeen, hän kieltäytyi osallistumasta lasten elatukseen, koska lapset jäivät asumaan kanssani. Elatus jouduttiin lopulta viemään oikeuteen, koska ilman elatussopimusta ei ole mahdollista hakea myöskään Kelan elatustukea. Kun päätös pitkän ajan jälkeen saatiin, määrättiin minimi-elatus, koska puoliso väitti olevansa varaton. Toimiessaan tuolloin yrittäjänä hän määritteli itse oman palkkatasonsa eikä perusteita tarkastettu.

Totuutta varattomuusväitteet eivät vastanneet, mikä olisi ollut helposti todennettavissa. Itse olin liian väsynyt jaksakseni vaatia asiassa enempää, joten tyydyin ja asia eteni päätökseen ilman tarkempia selvityksiä. Elatusta puoliso ei kuitenkaan edes

tuomioistuimen lainvoimaisen päätöksen jälkeen suorittanut ilman erillisiä muistutuksia.

Myös ositus venyi. Puoliso haki oikeudesta pesänjakajan, koska ei halunnut sopia asioita, ei edes juristien avustuksella. Ositus pitkittyi hänen keksiessä mitä mielikuvituksellisimpia väitteitä taloutemme tilasta ja viivyttämällä tarvittavien asiakirjojen toimitusta.

Ositusprosessin aikana minuun kohdistui syytöksiä, jotka valheellisuudessaan olisivat antaneet aiheen kunnianloukkauskanteelle. En jaksanut sitäkään. Puoliso väitti minun varastaneen satoja tuhansia euroja hänen rahojaan, vaikka minulla ei koskaan ollut käyttöoikeutta hänen tileihinsä. Hän väitti minun salanneen häneltä tuloni ja piilottaneen ansioni, vaikka tuloni olivat kuluneet perheen elatukseen ja talouden laskujen maksamiseen. Hän uhkaili ja pelotteli rikossyytteillä, kertoi julkisesti minun olevan varas ja minun tuomittavan oikeudessa petoksesta. Väitteidensä vahvistamiseksi hän teki rikosilmoituksia vaatien poliisia selvittämään mielikuvitukselliset tarinansa.

Kaiken kaaoksen keskellä perättömien väitteiden aiheettomaksi todistelu jäi minun vastuulleni, mikä tuntui kohtuuttomalta. Puolison puheita tuntuivat uskovan niin osa entisistä yhteisistä ystäväistä, puolison juristi, kuin pesänjakaja, vaikka hänellä ei ollut sanojensa tueksi minkäänlaisia todisteita. Tarinoiden kierroksilla ei tuntunut olevan mitään rajoja, eikä päätepidettää.

Osituksessa puolison varallisuus ja hänen omistamiensa yritysten arvot saatiin näyttämään olemattomilta, samalla kun yhteisesti omistettua laskettiin yläkanttiin. Osituksessa jaettavaksi jäi lopulta vain koti, joka jouduttiin myymään. Velkojen jälkeen siitä ei jäänyt käteen juuri mitään, kummallekaan. Puolisolle jäi omistamansa yritykset, jotka jatkoivat tuottavaa toimintaansa.

Taloudellisen väkivallan ymmärsin vasta haettuani eron jälkeen neuvoja ja apua tilanteeseen. Samalla ymmärsin suhteemme dynamiikan olleen pielessä jo pitkään ja sisältäneen monia muitakin väkivallan

elementtejä. Väkivallan myöntäminen oli itselleni vaikeaa. Erityisen satuttavaa oli havaita kuinka nujertamisestani tuli puolisolalle pakkomielle eron jälkeen. Jos tilanne oli väärä jo yhteisen elämän aikana, eron jälkeen tuntui käsittämättömältä joutua silmittömän vihan kohteeksi, saada osakseen syytteitä ja kuulla itsestään kerrottavan valheita vailla minkäänlaista todellisuuspohjaa. Miksi, on kysymys, johon tuskin koskaan saan vastausta. Siksi myös oma toipuminen tuntuu vaikealta.

Taloudellisesti tilanne vaikeutui jäädessäni eron jälkeen kokonaan yksin vastuuseen kaikesta. Jatkoin osituksen päättymiseen saakka yhteisen asuntolainan maksamista, huolehdin talouden kuluista ja lasten elatuksesta. Eron jälkeen puoliso yhä vaati minua myös maksamaan hänen henkilökohtaisia laskujaan. Hän vaati myös lasten säästöjä jaettavaksi osituksessa.

Lapset kaikesta lopulta eniten kärsivät, kun ei ollut rahaa ruokaan, tarvittaviin varusteisiin, ja kun lopulta myös koti meni alta. Lasten säästöt kuluivat elämiseen ja pakollisten laskujen maksamiseen, koska oma palkkani ei kuluihin mitenkään riittänyt. Lapset

kokivat tulleen petetyiksi ja lapsuutensa pilatuksi. Tunne, johon heillä oli täysi oikeus kaiken koetun jälkeen. He joutuivat osaksi puolison manipulointia, myös kohteiksi kuulemaan minun haukkumistani.

Eron jälkeen jäi todella hyväksikäytetty, hajotettu ja syvästi satutettu olo. Sen ohella jäi tyhjä tili ja oikeuskulujen kattamisesta muodostunut velka. Elämän uudelleen rakentamisessa, samoin kuin oman minuuden kokoamisessa ja lasten hajotettujen tunteiden korjaamisessa, tulee menemään pitkään. Tulevaisuutta ei voi edes ajatella, energia menee arjessa selviämiseen, pennin venyttämiseen ja kaikesta tinkimiseen. Samalla entinen puoliso jatkaa aiempaa elämäntyyliään ... matkustelee, ostelee ja harrastelee. Sekä laajentaa sijoitus- ja yritystoimintaansa. Väittämästään varattomuudesta huolimatta.

3.

APUA TALOUDELLISEEN VÄKIVALTAAN

Taloudellinen väkivalta on lähisuhdeväkivaltaa, jossa tekijä pyrkii kontrolloimaan tai käyttämään hyväksi kokijaa taloudellisesti tai raha-asoiden kautta. Taloudellinen väkivalta ei näy ulospäin, eikä jätä fyysisiä jälkiä. Kuitenkin se voi olla yhtä haitallista kokijalle ja aiheuttaa pitkäkestoisia seurauksia.

Kuka tahansa voi joutua taloudellisen väkivallan uhriksi iästä ja sukupuolesta riippumatta. Jo yksittäinen kokemus tai se, että pohtii väkivallan mahdollisuutta elämässään, on syy hakea apua. Apua taloudelliseen väkivaltaan on saatavilla. Älä jää tilanteeseesi yksin.

ENSIMMÄISET ASKELEET

Jos epäilet kokevasi tai koet taloudellista väkivaltaa lähisuhteessasi, on tärkeä tiedostaa, että et ole yksin. Taloudellinen väkivalta ei ole myöskään sinun syytäsi – se on tekijän tiedostettu tai tiedostamaton päätös kontrolloida, satuttaa ja/tai hyväksikäyttää sinua taloudellisesti. Tärkeä ensimmäinen askel voi olla kertoa tilanteestasi jollekin luotettavalle henkilölle, ystävälle tai ammattilaiselle. Joskus koettua taloudellista väkivaltaa voi olla hankala kuvata, sillä se usein tapahtuu ajan kuluessa monenlaisina suorina ja epäsuorina tekoina. Voit käyttää hyödyksi tämän oppaan materiaaleja, esimerkiksi taloudellisen väkivallan pyörää tai mittaria kertoessasi kokemastasi.

Varmista oma ja lastesi turvallisuus. Usein taloudellisen väkivallan kokijat kohtaavat myös muunlaista, esimerkiksi henkistä ja/tai fyysistä väkivaltaa. Jos tarvitset apua juuri nyt, soita yleiseen hätänumeroon 112. Jos pohdit, onko sinun turvallista jäädä kotiin, ole yhteydessä turvakotiin. Turvakotiin voi mennä ilman lähetettä ja niihin voi soittaa ympäri vuorokauden. Turvakodeilla ja Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksillä on myös tarjolla avopalveluita, jossa lähisuhdeväkivaltaa kokeneita voidaan auttaa myös ilman turvakotijaksoa.

Apua saa myös puhelimitse ja chatin kautta, anonymistikin. Esim. Nollalinja, Naisten Linja, Ensi- ja turvakotien liiton chat-palvelut ja Rikosuhripäivystys palvelevat ja antavat keskusteluapua ja neuvoja.

Hae taloudellista apua. Selvitä mihin etuihin sinulla on oikeus. Taloudellisen väkivallan kokijalla voi olla rahallisesti haastavaa irtautua väkivaltaisesta suhteesta. Ota yhteys kunnan aikuissosiaali-palveluihin tai Kelaan.

Hanki asiantuntija-apua taloudellisen tilanteesi kartoittamiseksi, jota voit saada mm. talous- ja velkaneuvonnasta tai Takuusäätiöstä.

Hae apua asianajajalta tai lakimieheltä ja selvitä, mitä oikeuksia sinulla on ja miten sinun kannattaa toimia. Selvitä mahdollisuutesi julkiseen oikeusapuun alueesi oikeusaputoimistosta.

Jos olet valmistautumassa lähtöön tai olet jo lähtenyt suhteesta, voit tehdä muita asioita odottaessasi estääksesi taloudellisen väkivallan jatkumisen ja ottaaksesi askeleet kohti turvallisuutta.

KERÄÄ ASIAKIRJOJA

Taloudelliseen väkivaltaan liittyvät tapahtumat kannattaa kirjoittaa itselleen ylös turvalliseen paikkaan. Säästä todisteet, joita sinulla on taloudellisesta väkivallasta ja pidä ne tallessa. Voit ottaa myös kuvakaappauksia esim. viestiketjuista. Muista varmistaa, että kännykkäsi ja sähköpostisi salasanat ovat vain omassa käytössäsi ja tiedossasi. Ota varmuuskopio kännykästäsi.

Yritä saada selkeä kuva taloudellisesta tilanteestasi. Tekijä on saattanut salata näihin liittyviä tietoja, mutta yritä selvittää mitkä varat, tilit ja velat ovat sinun nimissäsi. Yritä selvittää, onko sinulla omaisuutta, kuten autoa tai säästöjä. Onko nimelläsi velkoja, kuten luottokortti, asuntolaina tai muu laina tai kulutusluotto? Jos asut vuokralla, onko vuokrasopimus nimelläsi? Oletko vastuussa laskuista? Onko sinulla pankkitili nimelläsi?

Yritä päästä käsiksi tärkeisiin asiakirjoihin. Varmista, että voit tehdä tämän turvallisesti. Saatat tarvita kopioita asiakirjoista esimerkiksi etuuksien saamiseksi, pankkitilin avaamiseksi tai uuden työn aloittamiseksi. Tärkeitä asiakirjoja ovat mm. sinun ja lapsesi passit, ajokortti, sosiaaliturvatunnukset, tilitiedot ja pankki-tunnukset, luottokorttien tiedot, kodin omistukseen tai vuokrasopimukseen liittyvät asiakirjat, velkakirjat, mahdollinen avioehtosopimus, sähkö- ja vesilaskut nimelläsi, palkkakuitit ja tiedot kaikista saamistasi eduista.

Voi olla hyvä säilyttää nämä asiakirjat luotettavan ystävän tai perheenjäsenen luona kodin sijaan, jos tekijä asuu siellä. Jos et turvallisesti pysty ottamaan alkuperäisiä asiakirjoja niin myös skannatut kopiot, kuvat tai kuvakaappaukset asiakirjoista voivat olla hyödyllisiä.

SUOJAA PANKKITILISI

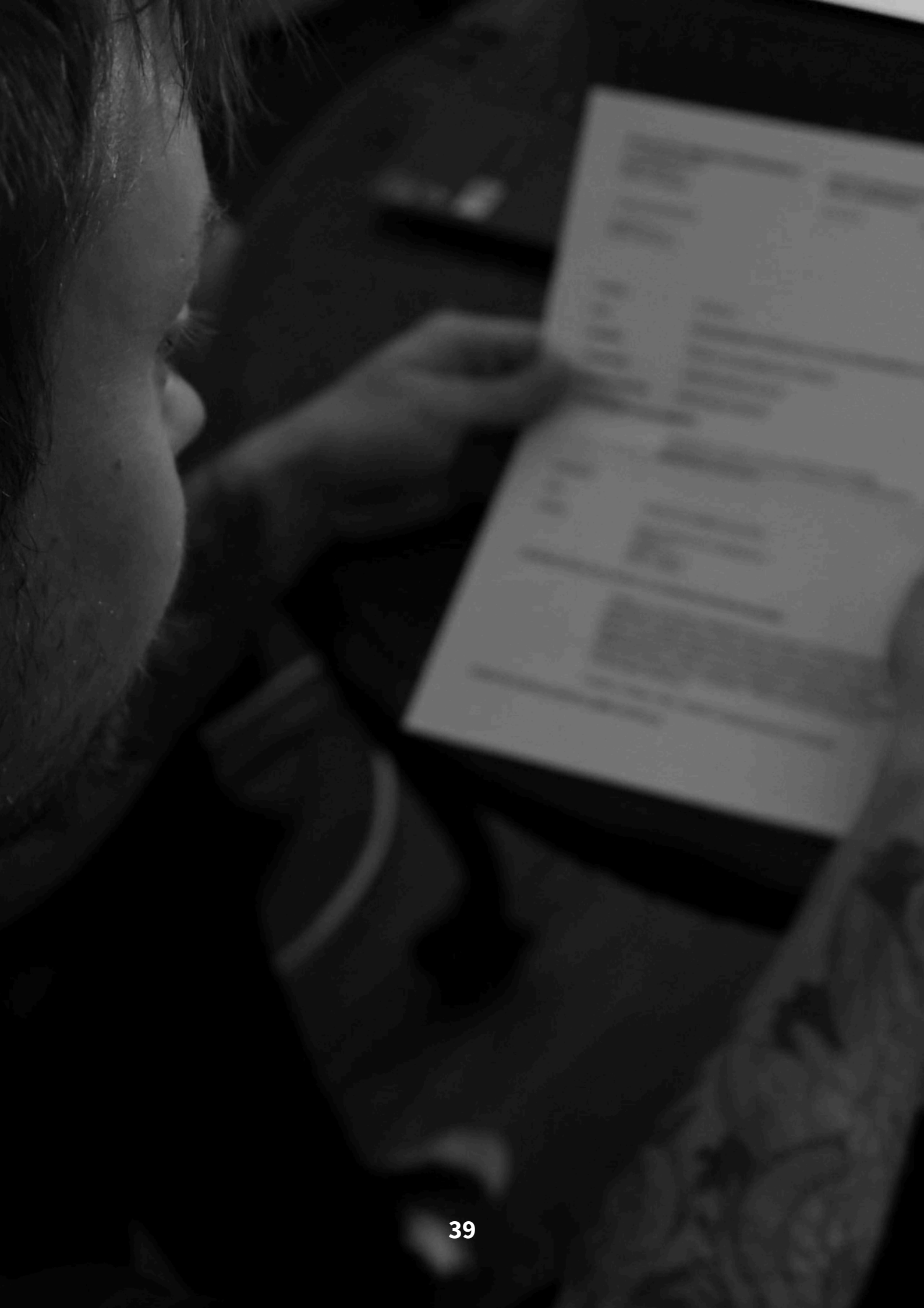
Ota yhteys omaan pankkiisi tai pankkeihin, jos olet asiakkaana useammassa. Kysy neuvoa omaan tilanteeseesi, miten voit parhaiten suojata asemaasi tilanteessasi, jossa epäilet olevasi tai olet taloudellisen väkivallan uhri.

Jos se on tarpeen ja turvallista, avaa uusi pankkitili. Jos sinulla ei vielä ole pankkitiliä omalla nimelläsi, tämä on tärkeä askel, jotta voit saada etuuksia tai palkkoja ja maksaa laskuja.

Vaihda PIN-koodit ja salasanat. Jos uskot, että tekijällä on pääsy verkkopankkiisi tai että hän voi arvata PIN-

koodin tai salasanan, vaihda ne. Muista, että hän luultavasti tietää esimerkiksi syntymävuotesi, äitisi tyttönimen ja lemmikkisi nimen, joten käytä tietoturvallisia ja riittävän monimutkaisia PIN-koodeja ja salanoja.

Vaikka nämä toimenpiteet eivät välttämättä tarjoa pitkäaikaista ratkaisua, ne voivat auttaa sinua saamaan enemmän tietoa ja hallitsemaan tilannettasi, estämään taloudellista väärinkäyttöä ja voivat auttaa sinua olemaan enemmän turvassa. Muista toimia siten, että se on sinulle turvallista.

AUTTAVIA TAHOJA

Taloudellisen väkivallan kokijoilla on usein useamman eri palvelun tarve. Akuutissa väkivaltatilanteessa ota yhteys **hätäkeskukseen** saadaksesi apua **poliisilta**.

Turvakodit voivat auttaa mm. seuraavissa asioissa: välitön turvaaminen (myös henkisen väkivallan tilanteissa), taloudellisen väkivallan kartoittaminen, itsemääräämisoikeuden vahvistaminen, käytännön asioissa neuvominen ja opastaminen, esim. oman pankkitilin ja pankkitunnusten hankkiminen sekä omaehtoisen luottokiellon tekeminen.

Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten **avopalvelut** tarjoavat tukea lähisuhdeväkivallan aiheuttaman tilanteen ratkaisemiseen ja kriisistä selviytymiseen. Avopalveluista voi saada apua esimerkiksi turvakotijakson jälkeen. Avopalveluihin voi tulla käsittelemään lähisuhteisiin liittyviä väkivaltakysymyksiä myös silloin, kun ei halua, tarvitse tai voi mennä turvakotiin. Palveluita on tarjolla lähisuhdeväkivaltaa kokeneille, väkivaltaa käyttäneille tai sen käyttöä pelkääville ja sille altistuneille tai kokeneille lapsille ja nuorille. Palveluihin ovat tervetulleita kaikki sukupuoleen katsomatta. Chatistä saat myös apua moneen elämäntilanteeseen: väkivaltaan, lapsiperheen erotilanteessa, vauvan unipulmiin ja muihin vauva-perheen haasteisiin, tai kun pääihteet aiheuttavat huolta. Chatissa osataan ohjata myös kasvokkain tapahtuvaan apuun yhdistysten palveluissa. Myös **Nettiturvakoti** tarjoaa apua lähisuhdeväkivaltaan.

Oikeusaputoimistojen **Talous- ja velkaneuvonnasta** voi olla apua, kun pohdit omaa taloustilannettasi tai kun velkojen kanssa neuvotellaan velan määrästä ja maksuehdoista. Myös akordin (velkojen anteeksianto kokonaan tai osittain) tekemisessä autetaan. Talous- ja velkaneuvojat voivat auttaa asiakasta hakemaan takausta Takuusäätiöltä. Takuusäätiö toivoo, että asiakkaat hakevat takuupäätöstä nimenomaan talous- ja velkaneuvojan avustamana. Jos velkaa on paljon suhteessa maksukykyyn, talous- ja velkaneuvonta avustaa velkajärjestelyn hakemisessa. Ensin arvioidaan sitä, onko edellytyksiä hakea velkajärjestelyä ja jos edellytykset täyttyvät, niin talous- ja velkaneuvoja tekee hakemuksen käräjäoikeudelle.

Rikosuhripäivystys (RIKU) tarjoaa tietoa, neuvontaa ja ohjausta taloudellista väkivaltaa kohdanneelle

asiakkaalle tai heille, jotka pohtivat olevansa ilmiöön liittyvän rikoksen uhreja. RIKU ohjaa usein poliisin puoleen, mikäli asiakas ei ole vielä siellä käynyt sekä tarjoaa tukea poliisilla käyntiin ja rinnalla kulkua mahdollisuuksien mukaan. He voivat ohjata ja neuvoa myös käytännön asioissa.

Nollalinja on ilmainen auttava puhelin, jonne voi soittaa ympäri vuorokauden vuoden jokaisena päivänä. Nollalinja auttaa kaikkia, jotka ovat kokeneet eri väkivallan muotoja tai väkivallan uhkaa läheisessä ihmissuhteessaan. Nollalinja auttaa myös väkivaltaa kokeneiden läheisiä ja ammattilaisia ja viranomaisia, jotka tarvitsevat neuvoja asiakastyöhönsä. **Naisten Linja** on tarkoitettu kaikenikäisille väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille naisille ja tytöille, itsemäärättelyä kunnioittaen, sekä heidän läheisilleen. Naisten Linjan Turv@verkko-palvelu neuvoa digitaalisen väkivallan kysymyksissä. **Kriisipuhelin** auttaa esimerkiksi silloin, kun elämä on juuri muuttunut ja on paha olla, kun on kokenut järkyttävän tapahtuman tai kokee, ettei jaksaa yksin pelon, huolen tai surun kanssa, on itsetuhoisia ajatuksia tai on huolissaan läheisestä.

Aikuissosiaalityössä tarjotaan apua tukea tarvitseville yli 18-vuotiaille. Ottamalla yhteyttä sosiaalityöntekijään voi keskustella kohtaamistaan haasteista ja saada palvelutarpeen kartoituksen. Sosiaalityöntekijään voi ottaa yhteyttä myös, jos tuntee huolta läheisestä. Aikuissosiaalityöstä voi saada tukea arkeen, apua asumiseen ja työllistymiseen tai keskustella oman tai läheisen päihde-ongelmasta. Myös toisen henkilön hyvinvoinnista huolissaan oleva ulkopuolinen voi tehdä ilmoituksen avun tarpeesta. **Lastensuojelun** tehtävänä on tukea ja auttaa vanhempia huolehtimaan lapsestaan. Jos tarvitsee apua nopeasti, voi ottaa yhteyttä **sosiaalipäivystykseen**.

Diakoniatyön kautta voi saada keskusteluapua, ohjausta, neuvontaa ja asiointiapua. Keskustelussa kartoitetaan, missä muodoissa taloudellinen väkivalta ilmenee. Diakonityöstä voi myös saada välitöntä ruoka-apua. Muuta taloudellista apua voi pääsääntöisesti saada tosittesiin pohjautuvan talous-selvityksen, avustuvastaanoton ja tarvittaessa muiden tahojen kanssa tehtävän yhteistyön pohjalta. Vaate- ja aineellista apua voi saada seurakunnan kautta, kun diakoniatyön asiakkaalle on tehty niistä päätös.

Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten avopalvelut tarjoavat tukea lähisuhdeväkivallan aiheuttaman tilanteen ratkaisemiseen ja kriisistä selviytymiseen.

Omaishoitajayhdistykset voivat antaa henkilökohtaista tukea ja ohjausta tilanteissa, joissa taloudellinen väkivalta koskettaa omaistaan tai läheistään hoitavaa henkilöä. Hän voi olla kasvattaja, lapsi, sisar, naapuri tai muu läheinen, joka säännöllisesti ja/tai sitoutuneesti hoitaa ja huolehtii huolenpitoa tarvitsevan henkilön asioista tai hoidosta.

Avun saaminen ei edellytä omaishoidonsopimusta eikä yhdistyksen jäsenyyttä. Joissakin tapauksissa omaishoidon tai omaishoidonkaltainen tilanne on voinut jo päättyä, mutta henkilö tarvitsee vielä tukea hoivasuhteen, sen päättymisen ja esim. suhteessa ilmenneen taloudellisen väkivallan käsittelyyn.

MISTÄ VOI SAADA APUA?

Rikosprosessiin liittyvät asiat (rikosilmoituksen harkinta, ilmoituksen teko, prosessin kesto, tukihenkilö prosessiin, lähestymiskiello)

- Poliisi, Rikosuhripäivystys, yksityinen asianajaja tai oikeusaputoimisto

Ammattilaisen keskustelutuki ja neuvonta

- Kunnan / hyvinvointialueen lähisuhdeväkivaltatyö
- Lähisuhdeväkivallan avopalvelut (esim. Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistykset)
- Eron jälkeisen väkivallan ja vainon tapauksissa Tukikeskus Varjo
- Nollalinja, Naisten Linja ja Ensi- ja turvakotien liiton chat-palvelu
- Kriisikeskukset
- Terveystuho ja mielensterveystuho
- Perheneuvolat ja lastensuojelu
- Työterveys / oppilashuolto
- Muut järjestöpohjaiset toimijat

Apuu taloudellisissa asioissa

- Kunnan sosiaalityö (esim. aikuissosiaalityö)
- Talous- ja velkaneuvonta
- Kela (erityistuho)
- Seurakuntien diakoniatyö
- Takuusäätiö
- Ennakoiva talousneuvonta / Ulosottolaitos, Talousneuvolat

Akuuteissa tilanteissa

- Hätäkeskus
- Sosiaali- ja kriisipäivystys
- Turvakoti

Vertaistukiryhmät

- Lähisuhdeväkivallan kokijoiden vertaistukiryhmät
- Tukikeskus Varjon vertaistukiryhmät (eron jälkeinen väkivalta ja vaino)

4.

JAKSAMINEN JA SELVIYTYMINEN

Selviytymiselle käsitteenä ei ole olemassa yhtä oikeaa määritelmää, koska se voi tarkoittaa eri ihmisille erilaisia asioita. Selviytymisellä voidaan myös viitata hyvinkin erilaisiin asioihin riippuen siitä, missä yhteydessä asiasta puhutaan. Ensi- ja turvakotien liitto on esimerkiksi määritellyt selviytymisen ja toipumisen tarkoittavan väkivallasta selviytymisen yhteydessä hyvinvoinnin asteittaista lisääntymistä, toivon, luottamuksen ja hyvän olon löytymistä raskaiden vastoinkäymisten jälkeen. Joidenkin määritelmien mukaan ensimmäinen askel on selviytyminen, jolla tarkoitetaan pelkistetysti hengissä selviytymistä väkivaltakokemusten jälkeen ja tämän jälkeen voidaan puhua toipumisesta, joka pitää sisällään toivon, luottamuksen ja turvallisuuden lisääntymistä. Kokonaisvaltaisen taloudellisesta väkivallasta selviytymisen käsitteen voitaisiin ajatella tarkoittavan psyykkistä, fyysistä ja taloudellista selviytymistä. Selviytyminen voi vaatia myös syntyneen trauman tunnistamista ja hoitamista.

Taloudellinen selviytyminen voi tarkoittaa sitä, että voi elää taloudellisesti itsenäistä, omannäköistä elämää väkivaltaisen suhteen jälkeen. Kytkös väkivallan tekijään voi kuitenkin kestää kauan yhteisen omaisuuden ja/tai lasten takia. Velkaantumisen määrä, luottotietojen menetys, ulosotto, juridisen avun saantiin liittyvät kulut sekä oikeudenkäyntikulut ja elatusasiat ovat tekijöitä, jotka voivat myös vaikuttaa taloudellisen toipumisen prosessiin. Valitettavasti vain harvoin on mahdollista saada kaikkea taloudellisen väkivallan kautta menetettyä rahaa takaisin ja tähän sopeutuminen voi myös viedä aikaa. Tärkeää on kuitenkin kaiken keskellä keskittyä siihen, että olisi turvassa juuri tällä hetkellä.

HÄPEÄN KÄSITTELY

Häpeä on tunne, joka syntyy usein tilanteissa, joissa koemme epäonnistuneemme omien tai yleisempien odotusten suhteen tai kun koemme tehneemme jotain väärää. Se voi ilmetä voimakkaana haluna piiloutua tai välttää tilanteita ja ihmisiä, ja se voi aiheuttaa syvää tuskaa ja ahdistusta.

Häpeän ja syyllisyyden tunteiden käsitteleminen voi olla vaikeaa, mutta on tärkeää muistaa, että kukaan ei ole yksin näiden tunteiden kanssa. Päästäkseen eroon häpeästä on tärkeää tunnistaa ja tiedostaa häpeän tunteet. Tämä voi olla haastavaa, mutta omien tunteiden tunnistaminen ja hyväksyminen ovat ensimmäisiä askeleita kohti häpeästä vapautumista.

Toinen tärkeä askel on puhuminen ja jakaminen. Puhuminen luotettavien ihmisten kanssa voi auttaa häpeän tunteiden purkamisessa ja lieventämisessä. Tukea ja ymmärrystä saadessaan häpeä voi vähitellen hellittää otettaan. Lisäksi terapia tai ammattiauttajan apu voivat olla erittäin hyödyllistä häpeän käsittelyssä. Terapeutin avulla voi työstää häpeään liittyviä ajatuksia ja tunteita rakentavasti ja löytää

keinoja käsitellä niitä lempeästi. Myös valmennuksesta voi olla apua tunteiden käsittelyyn. Aiheesta on myös kirjoitettu kirjoja, joiden lukeminen voi auttaa ymmärtämään itseä ja tunteitaan. On tärkeää muistaa, että tunteita tulee ja menee, eli se, mitä ihminen kokee voimakkaasti juuri nyt, ei tarkoita, että niin on myös tulevaisuudessa. Tunteen käsittelyyn kannattaakin hakea apua ajoissa, jotta paranemisprosessi voi päästä alkuun nopeammin.

Häpeän käsittely vaatii myös itsemyötätuntoa ja kärsivällisyyttä. On hyväksi harjoittaa itsemyötätuntoa ja armollisuutta itseä kohtaan. On myös hyvä muistaa, että väkivalta ei ole koskaan oma syy ja väkivallan kokemukset aiheuttavat ihmisille yleensä voimakkaita tunteita. Onneksi tunteiden käsittelyyn on saatavilla apua, jotta oma olo voi helpottua. Omia tunnekokemuksia ei kannata vähätellä ja on hyvä muistaa, että jokainen ansaitsee saada apua ja tukea. Yksin ei tarvitse pärjätä.

Avun hakemista voi vaikeuttaa se, jos on tullut tekijän suunnalta mitätöidyksi ja kiusatuksi, jolloin kokija

HÄPEÄ NÄKY Y MEISSÄ ERILAISIN TAVOIN

Itsetuhoisuus, masokismi, omien tarpeiden ohittaminen, itsensä nöyryyttäminen, omien toimien sabotointi

Itseen kohdistuva hyökkäys

Muihin kohdistuva hyökkäys

Muihin kohdistuva raivo, nöyryytys, väkivalta, kiusaaminen

Katsekontaktin välttely, yksinäisyys, eristäytyminen muista, masennus. "Näkymätön Ninni"

Vetäytyminen

Välttäminen

Täydellisyyden tavoittelu, narsismi, addiktio, liiallinen itsekriittisyys

saattaa ajatella, ettei ansaitse apua. Tämä ei ole totta, vaan on osa tekijän manipulointia, joka on monesti läsnä väkivaltadynamiikassa. Väkivallan kohteena oleminen altistaa negatiiviselle minä-puheelle ja omien tarpeiden ohittamiselle. Siksi onkin tärkeää jakaa ajatuksia rohkeasti muiden turvallisten ihmisten kanssa, jotta oma minä-puhe voi myös alkaa tervehtymään ja voi alkaa uudelleen opetella itsemyötätuntoa ja omien tarpeiden näkyväksi tulemistä.

TOIVO

Väkivaltaisesta suhteesta eroaminen ja toivon löytäminen sen jälkeen voi olla haastavaa, mutta on tärkeää muistaa, että se on mahdollista. On tärkeää hakea apua ammattilaisilta, kuten terapeutilta tai muulta ammattiauttajalta, jotta voi saada tukea ja ohjausta omaan prosessiin.

Taloudellinen huoli on hyvin kuormittavaa. Kuormitusta lisää, jos on huoli oman pärjäämisen lisäksi alaikäisten lasten taloudellisesta tilanteesta. Jaksaminen ja selviytyminen tässä tilanteessa vaativat aikaa ja kärsivällisyyttä. On tärkeää olla lempeä ja kärsivällinen itsensä kanssa. Omien voimavarojen ja rajojen tunnistaminen on hyvä opetella. Fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin priorisointi on hyvin tärkeää omalle jaksamiselle.

Väkivalta altistaa myös masennukselle ja välttelykäyttäytymiselle. Voi olla vaikeaa hakea apua, kun haluaa vältellä asian kohtaamista. Avun hakeminen kannattaa kuitenkin aina. Taloudellinen väkivalta saattaa hyvin jatkua eron jälkeen tai pahentua, joten on tärkeä selvittää, miten voi turvata omaa elämää ja siksi avun hakemista ei kannata pitkittää.

Kannattaa pyrkiä asettamaan realistisia tavoitteita, jotka ovat merkityksellisiä itselle. Tavoitteiden saavuttaminen voi tuoda tunnetta edistymisestä ja antaa toivoa tulevaisuudesta. Jos on mahdollista, tukiverkkoja kannattaa käyttää. On hyväksi viettää aikaa läheisten, ystävien ja perheenjäsenten kanssa, jotka tukevat ja kannustavat. Inspiraatiota ja motivaatiota voi löytyä asioista, jotka herättävät innostusta. Jokaisen polku toivon löytämiseen on yksilöllinen. Toivoa voi löytyä pienimmistäkin asioista, ja se voi auttaa selviytymään haasteista.

Tärkeintä on muistaa, että jokaisella on oikeus tuntea, mitä tuntee, ja että on olemassa apua ja tukea, jota voi saada matkalla kohti toivon löytämistä ja eheytymistä. On hyvä olla kärsivällinen itsensä kanssa ja ottaa pieniä askelia kohti parempaa huomista.

Ammattiapua kannattaa hakea myös siihen, miten suunnitella taloutta eteenpäin ja mitkä ovat realistisia tavoitteita. Yksin on vaikeampi keksiä ratkaisuja, siksi ammattiavun hakeminen voi avata uusia näkökulmia ja vaihtoehtoja. Avun saaminen auttaa myöskin siinä, että monesti ahdistavampaa on tilanne, kun ei tiedä miten edetä, kuin että on apua ja askeleet, miten edetä. Huolten jakaminen empaattisen ammattilaisten kanssa voi antaa lisää toivoa ja vaikuttaa omaan jaksamiseen positiivisesti.

5.

AMMATTILAISILLE

Taloudellisen väkivallan tunnistaminen ja puheeksi ottaminen voi tuntua haastavalta, mutta jokaisella viranomaisella ja ammattilaisella on velvollisuus ja vastuu reagoida väkivaltaan. Tämä koskee myös asiakkaan lapsia, eli ammattilaisen tulee tehdä lastensuojeluilmoitus, mikäli kokijan lapset ovat vaarassa tai heihin kohdistuu uhkaa.

Taloudelliseen väkivaltaan puuttuminen voi tuntua ammattilaisesta haastavalta myös sen vuoksi, että auttamisen keinot ovat rajallisia ja auttamisessa voi tulla vastaan rakenteellisia esteitä. Taloudellisen

väkivallan ilmiö on niin moniulotteinen, että harvoin vain yksi ammattilainen yksin pystyy kokijaa auttamaan kokonaisvaltaisesti. Usein kokijat tarvitsevat moniammatillista apua, sillä heillä voi olla niin väkivallan kokemukseen, terveyteen, talous-asioihin kuin juridisiin kysymyksiin liittyviä haasteita. Kokijan tarvitsema apu on pirstaloitunut eri ammattilaisten tehtäväksi, eikä taloudellisen väkivallan auttaminen kuulu kokonaisuutena yhdellekään alalle. Tästä syystä jo varhaisessa vaiheessa on tärkeää kartoittaa, minkälaista apua kokija tarvitsee ja koota tarvittava moniammatillinen verkosto tueksi ja sopia verkostossa selkeästi rooleista ja vastuista.

AUTTAMISTYÖSSÄ KESKEISTÄ

Ilmiön parempi tunnistaminen eri palveluissa

- Ammattilaisten osaamista vahvistettava ja auttamisen keinoja lisättävä

Sanojen antaminen asiakkaan kokemukselle, empaattinen kohtaaminen, taloudellinen väkivalta ei ole koskaan kokijan syy

”Haurastuneen toimijuuden” tunnistaminen ja huomiointi

- Asiakas tarvitsee apua toimiessaan viranomais- ja auttajaverkostossa
- Asiakkaan voi olla hankala luottaa ammattilaiseen
- Asiakkaan uupumus voi hankaloittaa asioiden eteenpäin viemistä

Moniammatillinen auttaminen

- Avun koordinointi

Riskien tunnistaminen ja arviointi

- Taloudellisen väkivallan kokija kohtaa usein myös muuta lähisuhdeväkivaltaa
- Ero väkivaltaisesta kumppanista on suhteen riskialttein ajankohta ➡ turvasuunnittelu
- Lasten tilanteen kartoittaminen

TALOUELLISEN VÄKIVALLAN KOHTAAMINEN ASIAKASTYÖSSÄ

Taloudellinen väkivalta tutuksi -hankkeessa vuosien 2021-2024 aikana työskenneltiin taloudellista väkivaltaa kokeneiden asiakkaiden kanssa. Työskentelyyn sisältyi psykososiaalista tukea, käytännön ohjausta ja neuvontaa sekä verkostotyötä, samalla kokijoiden tilanteista ja tuen tarpeista havaintoja keräten. Asiakastyöskentelyn tuloksena kokijan asiakaspolussa on noussut esiin tiettyjä, monia tilanteita yhdistäviä piirteitä. Näitä ovat mm.:

- Tarve saada sanoja tapahtuneelle ja tulla kuulluksi
- Taloudellisen väkivallan ja avun tarpeen pitkäkestoisuus ja syklisyys
- Haurastunut toimijuus
- Moninkertaisen häpeän, syyllisyyden ja pelon käsittely
- Taloudelliset ja juridiset erityiskysymykset

ASIAKASPOLUN VAIHEET JA KESTO

Taloudelliselle väkivallalle on tyypillistä se, että se ei tapahdu pistemäisinä, selkeästi hahmotettavina tapahtumina, kuten esimerkiksi fyysinen väkivalta, vaan on usein pitkäkestoista ja kokijan elämään monella tavoin lonkeroituva vallankäyttöä ja/tai hyväksikäyttöä. Kansainvälisessä tutkimuksessa on todettu, että taloudellinen väkivalta usein kestää vuosikausia. Tästä johtuen asiakkaan voi olla haastavaa tunnistaa ja sanoittaa kokemaansa taloudelliseksi väkivallaksi tai edes tiedostaa kokevansa lähisuhdeväkivaltaa. Asiakas monesti tuen alkuvaiheessa hyötyy siitä, että ammattilainen auttaa löytämään sanoja tapahtuneelle ja validoi asiakkaan kokemaa väkivaltaa. Tässä kohtaa on myös hyvä hetki käsitellä asiakkaan kokemia häpeän ja syyllisyyden tunteita ja muistuttaa, että vastuu väkivallasta on sen tekijällä.

Pitkäkestoisuuden lisäksi kokijan asiakaspolulle tyypillistä on syklisyys, jolloin kokijan

elämäntilanteessa voi esiintyä rauhallisempia ja helpompia jaksoja, joita seuraa väkivallan uudelleen aktivoituminen ja kriisivaihe. Syklisyys ei ole asiakkaan omassa hallinnassa, vaan johtuu väkivallan tekijän vallankäytöstä, esimerkiksi eron jälkeisen taloudellisen väkivallan tilanteesta, jolloin tekijä voi hyödyntää yhteistä omaisuutta tai lapsiin liittyviä prosesseja vallankäytön välineenä. Tämän vuoksi kokijan ei ole mahdollista henkisesti irtautua väkivallan tekijästä, vaan pelko ja manipulointi saattaa jatkua niin kauan, kun keskinäinen sidos on olemassa, esim. yhteisten alaikäisten lasten tai yhteisen omaisuuden muodossa. Tästä johtuen myös asiakkaan tuen tarve voi olla hyvin pitkäkestoinen ja syklimäinen. Keinoja puuttua tilanteeseen ja katkaista tällaista eron jälkeistä väkivaltaa voi olla hankala löytää, mutta asiakas voi tarvita apua myös löytääkseen keinoja jaksaa arjessa ja elää tilanteen kanssa.

Asiakaspolun tyypilliset vaiheet

- Asiakkaan tilanteessa riippuen, polun pituus voi olla joitakin tapaamiskertoja tai vuosia.
- "Ylläri" eli asiakkaan tilanteesta tapahtuva muutos (esim. uusi viranomaisprosessi) saattaa johtaa syklisiin asiakassuhteisiin.

RAKENTEELLISET ONGELMAT JA VÄKIVALLAN MONIMUOTOISUUS

Taloudelliseen väkivaltaan liittyy usein kokijan moninkertainen häpeä ja syyllisyys. Taloudellinen väkivalta yhdistää kaksi hyvin tabunomaista ja vaiettua, häpeää aiheuttavaa asiaa: talousongelmat ja lähisuhdeväkivallan. Lisäksi taloudellisen väkivallan kokijan syyllisyydentunteita voi lisätä yhteiskuntamme palvelujärjestelmä ja lainsäädäntömme. Moneen taloudellisen väkivallan tilanteeseen voi liittyä kokijan näennäinen aktiivisuus tilanteessa: kokija on saattanut luovuttaa pankkitunnuksensa tekijän käyttöön, ottaa nimiinsä tekijälle kuuluvaa velkaa tai antaa tekijälle rahaa, jolloin katsotaan, että kokija itse on aktiivisesti tai passiivisesti sallinut tapahtuneen väkivallan. Järjestelmältä kuitenkin jää näkemättä se, että kokija on todennäköisesti valinnut vallitsevassa tilanteessa parhaan mahdollisen vaihtoehdon oman ja lastensa turvallisuuden vuoksi. Tämän yhteydessä syyllisyydentunteen käsittely kokijan kanssa ja vastuun palauttaminen sinne, minne se kuuluu – taloudellisen väkivallan tekijälle – on kokijan

toipumisen kannalta merkityksellistä. Rikoksen mahdollisuus on syytä myös aina selvittää.

Kokija on saattanut jo vuosia hakea apua eri ammattilaisten luota eri kärki tai ongelma edellä. Voi olla, että hän ei ole itse osannut nimetä kokevansa taloudellista väkivaltaa, eivätkä ammattilaisetkaan ole ymmärtäneet hänen tilannettaan väkivallan uhrina. Näin myös apu ei ole aina ollut riittävää, oikein ajoitettua ja kokonaisvaltaista ja tästä on voinut jäädä kokijalle pettymys tai luottamuspula ammattilaisia kohtaan, joka saattaa nousta pintaan auttamisverkostoa kootessa. Kokija saattaa olla turhautunut ja uupunut tilanteessaan kaiken kokemansa jälkeen. Tällainen ”haurastunut toimijuus” voi ilmetä alentuneena toimintakykynä ryhtyä toimenpiteisiin tilanteen helpottamiseksi. Toimenpiteet eivät aina ole kovin helppojakaan. Väkivallan tekijä on saattanut manipuloida ja uhkailla kokijaa väärällä tiedolla, jolloin kokijalla voi olla lähtökohtaisesti väärää tietoa tilanteestaan ja

oikeuksistaan. Oikean, täsmällisen ja selkeän tiedon tarjoaminen tilanteessa ja asiakkaan tukeminen toimimaan verkostossa on tärkeää. Tukihenkilön löytäminen viranomaisasiointeihin voi myös auttaa.

Joskus taloudellisen väkivallan tilanteissa voi olla mahdotonta löytää tilannetta ratkaisevia, esim. juridisia tai taloudellisia keinoja. Silloin kannatteleva, riittävän pitkäkestoinen psykososiaalinen tuki on tärkeää. Nämä tilanteet, joissa konkreettisia auttamisen keinoja ei ole, voivat olla myös ammattilaisille haastavia tilanteita. Toisinaan asiakkaan kertoma voi kuulostaa hyvin absurdilta ja aiheuttaa myös ammattilaisessa epäuskon tunteita. Taloudellisen väkivallan osalta ei valitettavasti aina asiat yhteiskunnassamme ratkea ammattilaisen oman oikeuskäsityksen mukaisesti ja oikeudenmukaisesti.

Kokija voi myös pelätä kosta: Hän saattaa pelätä, että väkivallan tekijä aktivoituu uudelleen kostamaan, mikäli kokija ryhtyy toimenpiteisiin tilanteensa helpottamiseksi, tekijän hillitsemiseksi tai tekijän vastuuseen saattamiseksi. Pelko saattaa olla aiheellinen, koska ilmiöön liittyy usein vainomaisia piirteitä, jolloin voidaan puhua taloudellisesta vainosta. Tekijä on saattanut jopa suoraan sanoittaa kokijalle aikovansa tuhota hänet, myös taloudellisesti.

Vakavan fyysisen väkivallan riski on syytä kartoittaa ja ottaa vakavasti. Taloudellinen väkivalta on tyypillisesti osa pakottavaa kontrollia ja se näyttäytyy myös perhesurmien taustalla. Tämä voi olla syynä sille, ettei kokija uskalla tarttua toimeen, esim. tehdä rikosilmoitusta tai hakea lähestymiskieltoa.

Joskus omaiset saattavat kääntyä kokijaa vastaan ja valita tekijän ”puolen”. Tällöin voi olla kyseessä tekijän toteuttama mustamaalaus. Yhteisten lasten käyttäminen taloudellisen väkivallan välineenä ja lasten monimuotoinen, pitkäkestoinen manipulointi ovat tyypillisiä näissä tilanteissa. Tekijä voi myös vieraannuttaa lapsia kokijasta tai vaihtoehtoisesti väittää kokijan vieraannuttavan lapsia tekijästä, vaikka todellisuudessa vieraantumisen syynä voi olla tekijän lapsiin kohdistama kaltoinkohtelu. Tilannetta mutkistaa se, että tekijä voi pyrkiä manipuloimaan myös ammattilaisia, jolloin kokijan on vaikeampi saada apua.

Kokija voi hyötyä vertaistuesta, koska se antaa ymmärrystä omista tunteista ja kokemuksen, ettei ole yksin. Vertaistuellalla voi olla hyvinkin merkittävä rooli kokijan toipumisessa. Kokija on voinut kokea myös niin monimuotoista väkivaltaa, että myös ammattilaisten on joskus vaikea asiaa ymmärtää – ainakaan samalla tavalla, kuin vastaavaa kokenut vertaistoimija.

Taloudellista väkivaltaa sisältäneestä suhteesta voi olla haastavaa irtautua. Kokija saattaa jäädä suhteeseen taloudellisten seikkojen vuoksi, esim. siksi, että ei ole varaa hankkia vuokra-asuntoa tai maksaa yhteisvastuullisia velkoja. Kokijalla voi myös olla epärealistisia odotuksia saada rahojaan väkivallan tekijältä takaisin, jonka takia hän jää väkivaltaiseen suhteeseen. Tekijä on myös voinut uhkailla kokijaa (esim. lasten vieminen, fyysinen väkivalta kokijalle tai lapsille) ja kieltää lähtemisen.

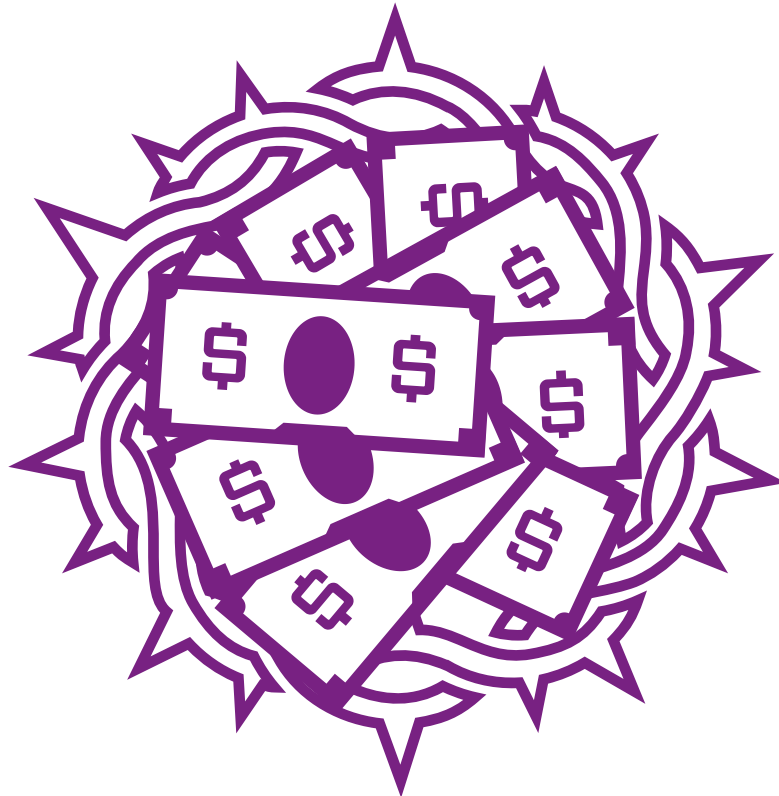
Tyypillistä myös on, että kokija voi olla oikeusavun ulkopuolella: kokijan omaisuutta voi olla väkivallan tekijän hallinnassa ja kaikkia (esim. taloudellisesta väkivallasta johtuvia) kuluja ei huomioida oikeus-apulaskelmassa, esim. yhteisvastuulliset velat, joista kokija saattaa joutua vastaamaan yksin. Tämä voi olla käytännön esteenä omien oikeuksien puolustamiselle.

ASIAKKAAN KOHTAAMINEN ASIAKASTYÖSSÄ

Väkivaltaa kokenut asiakas voi olla hyvinkin pelokas ja voi kokea fyysistä ja/tai psyykkistä uhkaa edelleen, vaikka esim. parisuhde olisi jo päättynyt.

Traumatausta vaikuttaa ihmisen elämään kokonaisvaltaisesti, jolloin asioiden hoito ja väkivallasta puhuminen voi olla haastavaa. Väkivalta voi aiheuttaa niin henkisiä kuin fyysisiä oireita, kun kokija muistelee tapahtumia.

Väkivaltakokemukset voivat aiheuttaa myös esim. muistiongelmia. Empaattinen asenne ja trauma-informoitu työote asiakkaan kohtaamisessa on tärkeää. Asiakkaan kertomukselle on hyvä varata hyvin aikaa ja tehdä parhaansa, jotta voi olla läsnä tilanteessa asiakkaalle. Ammattilaisen on hyvä huolehtia myös omasta jaksamisestaan, koska väkivaltakertomusten kuuleminen voi olla kuormittavaa myös itse ammattilaiselle.

TALOUEDELLISEN VÄKIVALLAN TUNNISTAMINEN

Taloudellinen väkivalta on osittain piilossa oleva väkivallan muoto, joka helposti jää muiden väkivallan muotojen varjoon. Ilmiöön liittyy myös häpeän tunnetta, joka voi olla yksi syy asiasta vaikenemiselle. Kokijan voi olla itsensäkin haastavaa tunnistaa itseään taloudellisen väkivallan kohteena, joten on hyvin tyypillistä, ettei kokija osaa nimetä tilannettaan väkivallaksi. Jo pelkästään kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen tunne voi olla kokijalle todella eheyttävä kokemus, joten kuuntelemiselle ja kartoittamiselle on

hyvä varata riittävästi aikaa. Taloudellisen väkivallan tekijä voi olla aivan kuka tahansa, sosioekonomisesta asemasta, iästä tai esim. sukulaissuhteesta riippumatta. Väkivallan tekijä voi käyttäytyä hyvin eri tavoin esim. kohtaamisissa viranomaisten ja ammattilaisten kanssa ja olla kuin toinen persoona kotona. Väkivalta ei näy ulospäin ja kenestäkään ihmisestä ei voi ulkonäön perusteella tai edes käytöksestä päätellä, onko hän väkivaltainen tai kontrolloiva läheistään kohtaan.

Taloudellisen väkivallan kohtaaminen asiakastyössä

TUNNISTA

Ilmiön tunnistaminen on kaiken lähtökohta. Taloudellista väkivaltaa voi esiintyä lähisuhteissa monella eri tavalla, esim. nykyisen tai ex-puolison, vanhemman, oman aikuisen lapsen tai lapsenlapsen, ystävän tai jonkun muun kokijan tärkeän henkilön toimesta.

OTA PUHEEKSI

Jos epäilet, että asiakkaasi on taloudellisen väkivallan kohteena, on tärkeää kysyä asiasta suoraan. Rahan roolista perheessä voi ja kannattaa kysyä myös seulonnanomaisesti, sillä taloudellisen väkivallan tunnistaminen ja asiakkaan auttaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa voi ehkäistä tilanteen ja seurausten syvenemistä. Taloudelliset ongelmat ja väkivalta myös nostavat itsemurhariskiä ja näyttäytyvät perhesurmien taustalla.

KARTOITA

Kartoita asiakkaan kokemaa taloudellista väkivaltaa, tunnista akuutti avuntarve sekä välitön turvallisuusriski.

LAADI SUUNNITELMA

Taloudellisen väkivallan kokijoilla on usein useamman eri palvelun tarve. Laadi toimenpidesuunnitelma ja järjestä asiakkaalle kontakti lähisuhdeväkivallan avopalveluihin tai tarvittaessa paikka turvakodista. Tee asiakkaan kanssa turvasuunnitelma. Tilanteen mukaan ryhdy toimenpiteisiin.

VARAA AIKAA KOHTAAMISELLE

Kohtaa rauhassa asiakkaan tunteet: häpeä, syyllisyys, pelko. Auta häntä sanoittamaan tapahtunutta. Väkivalta ei ole koskaan kokijan syy. Tunnista ja huomioi "haurastunut toimijuus".

RAKENNA AUTTAMISVERKOSTO

Keskustele asiakkaan kanssa moniammatillisesta auttamisesta. Pohtikaa yhdessä, ketä ammattilaisia verkostoon voitaisiin kutsua. Sovi verkostossa, kuka johtaa prosessia ja vastaa asiakkaasta kokonaisuudessaan.

SEURANTA

Sovi jatkosta ja älä jätä asiakasta yksin. Asiakkaan voimavarat voivat olla vähissä ja on tärkeää pysyä asiakkaan rinnalla, kunnes olet varma, että hän saa tarvitsemansa avun.

TALOUEDELLISEN VÄKIVALLAN PUHEEKSI OTTAMINEN JA KARTOITUS

Jos epäilet, että asiakkaasi on taloudellisen väkivallan tai hyväksikäytön kohteena, on tärkeää ottaa asia hänen kanssaan puheeksi. Rahan roolista perheessä tulisi systemaattisesti kysyä seulonnanomaisesti palveluissa, sillä yksilöiden ja perheiden ongelmien takana on usein raha. Se on myös yksi tärkeistä syistä erojen taustalla. Rahaan liittyvillä erimielisyyksillä on tapana kärjistyä vakavammiksi kuin muiden riitojen. Taloudelliset ongelmat myös nostavat itsemurhariskiä ja jopa perhesurmien taustalla on usein talousongelmia.

Vinkkejä taloudellisen väkivallan puheeksi ottamiseen:

- **Turvallisuus ja luottamuksellisuus:** Selvitä ja varmista kokijan turvallisuustilanne ja se, liittyykö hänen tilanteeseensa muita väkivallan muotoja, esimerkiksi fyysistä tai henkistä väkivaltaa. Selvitä, onko kokija tai hänen lapsensa välittömässä riskissä.
- **Kuuntele ja usko:** Erityisen tärkeää on kuunnella asiakasta tarkasti myös rivien välistä ja uskoa hänen kertomaansa. Kokijan kokemaa ei pidä koskaan vähätellä. Taloudellisen väkivallan kokijan tilanne on usein ehtinyt etenemään hyvin haastavaksi ja joskus hänen tilanteensa voi kuulostaa uskomattomalta. On kuitenkin erittäin tärkeää olla kyseenalaistamatta häntä, sillä kokija saattaa olla tuskastunut siihen, ettei hänen tilannettaan oteta todesta. Tai hän saattaa kertoa tilanteestaan ensimmäistä kertaa vuosikymmenien vaikenemisen jälkeen. Ammattilaisen reaktiolla on merkittävä vaikutus siihen, miten kokija on valmis ottamaan palveluita vastaan. Ota vastaan hänen tunteensa ja kerro, että hän ei ole yksin. Taloudellinen väkivalta on yllättävän yleinen, mutta vaiettu ilmiö. Muista kertoa, että häneen kohdistunut taloudellinen väkivalta ei ole hänen syynsä.
- **Ohjaa saattaen ja varmista avun saaminen:** Koska kokija usein kaipaa moniammatillista apua, hän on saattanut hakea apua jo monesta paikasta, ja häntä on voitu ohjata aina seuraavan ammattilaisen luokse uudelleen ja uudelleen. Monet kokijat kertovat pettymyksestä avun hakemisen kokemuksissaan ja siitä, että he ovat jääneet tukalassa tilanteessaan yksin. Kokijalla voi olla epäuskoa, että kukaan häntä pystyisi tai haluaisi auttaa. Toivottomuus on yleinen tunne kokijoilla. Jos sinun tarvitsee ohjata häntä toisen ammattilaisen luo, tee se saattaen: varmista, että tämä taho pystyy auttamaan ja ottaa hänet vastaan. Mahdollisuuksien mukaan voit lähteä hänen mukaansa.
- **Huomioi lähisuhteeseen liittyvät erityispiirteet:** Tiedosta, että lähisuhdeväkivaltaa kokenut on oman elämänsä paras asiantuntija. On tärkeää ymmärtää, että taloudellisen väkivallan kokija voi tuntea ristiriitaisiakin tunteita ja ei ole välttämättä valmis tekemään toimenpiteitä tilanteen muuttamiseksi välittömästi. Kunnioita sitä ja muista, että ensimmäisenkin siemenen kylväminen on askel eteenpäin. Kokija saattaa myös sääliä ja yliymmärtää tekijää, mikä on yksi piirre väkivaltadynamiikassa. Kokija saattaa myös pelätä kosta.
- **Anna aikaa:** Yleensä kokijan ei ole helppo puhua väkivallasta ja pelkästään aiheesta puhuminen voi nostaa traumat ja pelot pintaan sekä lisätä ahdistusta merkittävästikin. Ajan antaminen ja empaattinen läsnäolo on kokijalle tärkeää ja voi olla eheyttävä kokemus. Kokija on saattanut kuulla tekijän toimesta paljon halveksuntaa ja mitätöintiä, joten kokija saattaa vähätellä kokemuksiaan tai olla ymmärtämättä, kuinka rankkaa väkivaltaa hän on kokenut.

Apukysymyksiä helpottamaan talousasioiden ja taloudellisen väkivallan puheeksiottoa löydät seuraavalta sivulta:

KYSYMYKSIÄ ASIAKASTYÖHÖN

- Millainen taloudellinen tilanteesi on ?
- Miten raha-asiat on perheessänne järjestetty?
- Miten perheessänne päätetään raha-asioista? Kuka päättää raha-asioista?
- Mitä tiedät kumppanisi raha-asioista?
- Onko sinulla oma tili? Kenellä on tunnuslukutietosi?
- Mihin perheessänne käytetään rahaa?
- Onko perheessänne otettu velkaa johonkin? Kenen nimissä velka on?
- Onko sinua painostettu ottamaan lainaa / lainaamaan rahaa?
- Voiko halutessasi käydä töissä?
- Riitelettekö parisuhteessa rahasta?
- Oletko kokenut taloudellista hyväksikäyttöä? Rahankäyttösi kontrollointia?
- Jakautuuko taloudellinen vastuu perheessänne tasapuolisesti ja reilusti?
- Miten olette saaneet sovittua lapsen elatukseen liittyvät asiat?

Lähde: mukaillen Kaittila 2017

TILANTEEN MUKAAN RYHDY SEURAAVIIN TOIMENPITEISIIN:

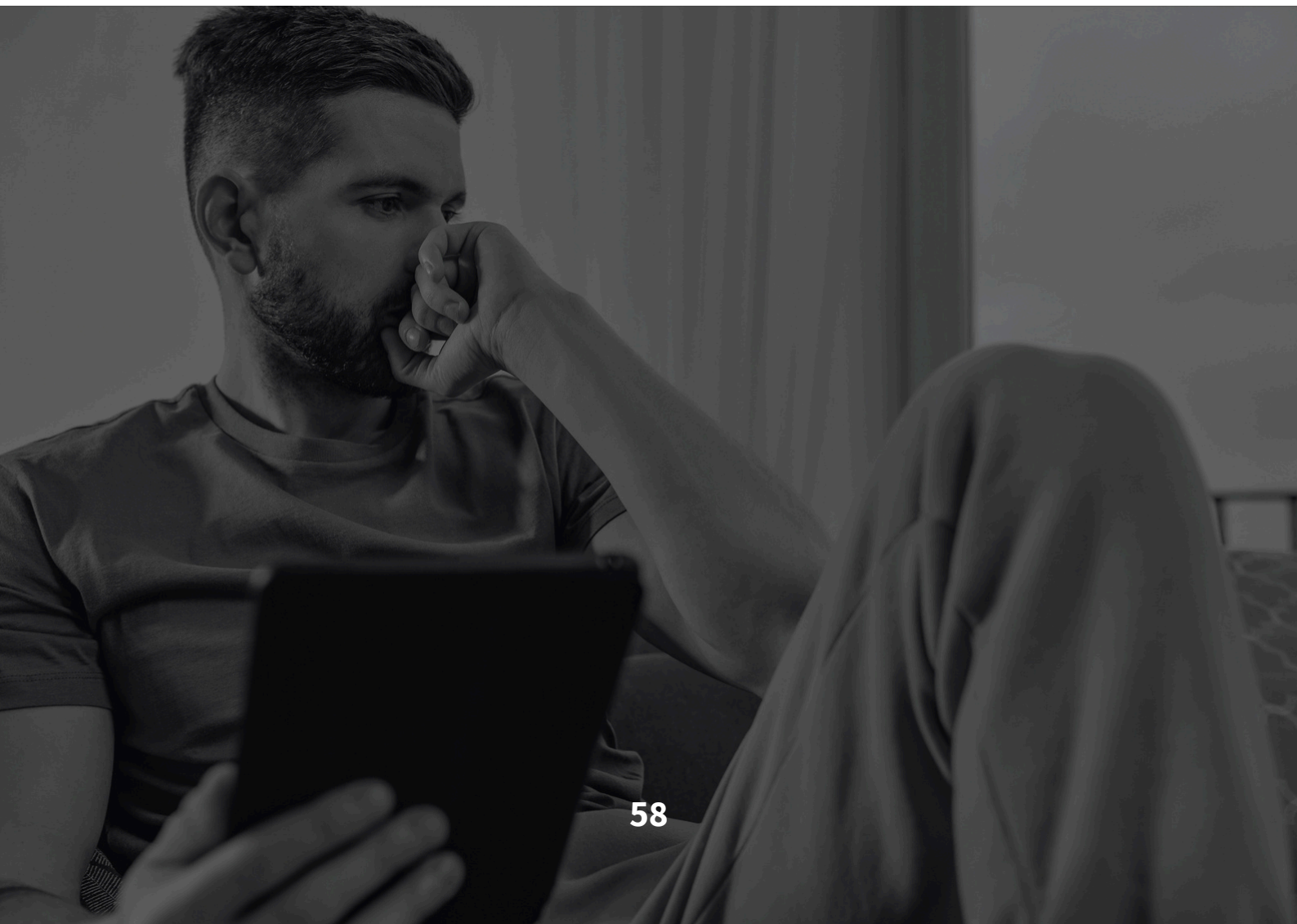
- ☐ Otetaan yhteyttä poliisiin, tai ohjataan asiakasta tekemään rikosilmoitus
- ☐ Otetaan yhteyttä sosiaali- ja kriisipäivystykseen
- ☐ Järjestetään asiakkaalle paikka turvakodista
- ☐ Järjestetään asiakkaalle kontakti lähisuhdeväkivallan avopalveluihin
- ☐ Tehdään turvasuunnitelma
- ☐ Tehdään lastensuojeluilmoitus tai huoli-ilmoitus
- ☐ Otetaan yhteyttä MARAK- yhteyshenkilöön
- ☐ Ohjataan asiakas terveydenhuoltoon
- ☐ Ohjataan asiakas sosiaalityöhön
- ☐ Ohjataan asiakas Rikosuhripäivystykseen
- ☐ Järjestetään moniammatillinen tapaaminen yhdessä asiakkaan verkoston ja tulevien palveluntuottajien kesken, ja tehdään palvelusuunnitelma yhdessä verkoston kanssa
- ☐ Annetaan asiakkaalle yhteystiedot puhelin- ja verkkoauttajiin, joihin voi olla anonymistikin yhteydessä
- ☐ Etsitään asiakkaan kanssa yhdessä paikallinen tai verkossa toimiva vertaistukiryhmä
- ☐ Ohjataan asiakasta olemaan yhteydessä talous- ja velkaneuvontaan
- ☐ Ohjataan asiakas oikeusaputoimistoon tai yksityiselle asianajajalle

TOIMENPIDESUUNNITELMAN LAATIMINEN

Laadi turvallisuus- ja toimenpidesuunnitelma tilanteeseen yhdessä asiakkaan kanssa. Riskikartoituksen ja turvallisuussuunnittelun osalta voit myös konsultoida lähisuhdeväkivaltatyön ammattilaista ja/tai tarvittaessa poliisia.

Taloudellisen väkivallan kokijoilla on usein useamman eri palvelun tarve. Järjestä asiakkaalle kontakti lähisuhdeväkivallan avopalveluihin tai tarvittaessa paikka turvakodista. Tee asiakkaan kanssa konkreettinen turvasuunnitelma.

Asiakas saattaa reagoida monin tavoin traumaustansa takia avun tarjoamiseen esim. pelko saattaa lisääntyä (pelkää tekijän kosta), pelkää, ettei kuitenkaan saa apua, jos on kohdannut välinpitämättömyyttä aiemmin apua hakiessaan tai voi tuntea kovaa helpotusta ja kiitollisuutta avusta. Ammattilaisen on hyvä ymmärtää, että kokijan tunnelataus voi olla iso, eikä se liity ammattilaiseen henkilökohtaisesti.

MONIALAISEN AUTTAMISVERKOSTON RAKENTAMINEN

Taloudellisen väkivallan tilanteet ovat usein monimutkaisia ja kokija usein tarvitseekin monen ammattilaisen apua. Monialainen verkosto kootaan tilanne- ja yksilökohtaisesti. Auttajien verkostoa kootessa on tärkeää, että monialaisen verkoston koordinoinnista ja riittävästä tiedonkulusta (kokijan luvalla) ottaa vastuun joku taloudellista väkivaltaa hallitseva tahon. Taloudellisen väkivallan kokijan auttamiseen ei ole valmista kokonaisvaltaista pakettia, vaan kyse on palvelujärjestelmän toimijoiden yhteistyöstä. Avun saaminen vaatii tapauskohtaista räätälöintiä, jossa eri palveluiden oikeanlainen ajoittaminen auttamisprosessin varrella on todella tärkeää.

Muista kysyä asiakkaalta itseltään, millaista tukea hän kokee tarvitsevänsä. Jatkotoimia ei välttämättä aina tarvita, jos asiakas on jo riittävän avun ja palveluiden

piirissä. Joskus 'vähemmän on enemmän', sillä liian pirstaleinen tai päällekkäinen apu tai usea kontakti voivat olla asiakkaalle uuvuttavia.

MISTÄ VOI SAADA APUA?

Rikosprosessiin liittyvät asiat (rikosilmoituksen harkinta, ilmoituksen teko, prosessin kesto, tukihenkilö prosessiin, lähestymiskielto)

- Poliisi, Rikosuhripäivystys, yksityinen asianajaja tai oikeusapu-toimisto

Ammattilaisen keskustelutuki ja neuvonta

- Kunnan / hyvinvointialueen lähisuhdeväkivaltatyö
- Lähisuhdeväkivallan avopalvelut (esim. Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistykset)
- Eron jälkeisen väkivallan ja vainon tapauksissa Tukikeskus Varjo
- Nollalinja, Naisten Linja ja Ensi- ja turvakotien liiton chat-palvelu
- Kriisikeskukset
- Terveydenhuolto ja mielenterveyspalvelut
- Perheneuvolat ja lastensuojelu
- Työterveys / oppilashuolto
- Muut järjestöpohjaiset toimijat

Apuja taloudellisissa asioissa

- Kunnan sosiaalitoimi (esim. aikuissosiaalityö)
- Talous- ja velkaneuvonta
- Kela (erityispalvelut)
- Seurakuntien diakoniatyö
- Takuusäätiö
- Ennakoiva talousneuvonta / Ulosottolaitos, Talousneuvolat

Akuuteissa tilanteissa

- Hätäkeskus
- Sosiaali- ja kriisipäivystys
- Turvakoti

Vertaistukiryhmät

- Lähisuhdeväkivallan kokijoiden vertaistukiryhmät
- Tukikeskus Varjon vertaistukiryhmät (eron jälkeinen väkivalta ja vaino)

TALOUDELLISEN VÄKIVALLAN MUOTOJA

■ Rahaan liittyvä kontrollointi

Toisen rahankäytön valvominen ja kontrollointi | **Yhteisistä raha-asioista yksin päättäminen** | Puolison, oman tai yhteisten taloutta koskevien tietojen salaaminen

■ Taloudellinen hyväksikäyttö

Velan ottamiseen painostaminen tai velkakierteeseen saattaminen | **Perheen sisäiset erot elintasossa** | Yhteisten varojen käyttäminen omaan tarkoitukseen | **Taloudellisesta vastuunkannosta kieltäytyminen** | Läheiseltä varastaminen tai rahan kiristäminen | **Romanssihuijaukset ja rakkauspetokset**

■ Eron jälkeinen taloudellinen väkivalta

Omaisuuksien jakamiseen tai ositukseen liittyvä uhkailu | **Yhteisten varojen manipulointi** | Elatusmaksujen maksamisesta kieltäytyminen | **Huoltajuuteen ja lasten asioihin liittyvät toistuvat oikeudenkäynnit ja niiden tahallinen viivyttäminen** | Yhteisen tai puolison omaisuuden hajottaminen | **Taloudellinen vaino**

■ Työssäkäynnin tai opiskelun häiriköinti

Töihin pääsyn hankaloittaminen | **Työssäkäynnin tai opiskelun rajoittaminen** | Työnteon häiriköinti

TALOUDELLINEN
VÄKIVALTA
TUTUKSI

VAASAN ENSI- JA
TURVAKOTI
VASA MÖDRA- OCH
SKYDDSHEM RY

SEURANTA JA RINNALLA KULKEMINEN

Rinnalla kulkeminen on kokijalle tärkeää, koska hän on voinut joutua kertomaan väkivaltakokemuksensa lukuisia kertoja eri tahoille, saamatta konkreettista apua, mikä voi uuvuttaa kokijaa. On tärkeää sopia jatkosta kokijan kanssa, jotta hän tietää, ettei häntä jätetä yksin. Uupuneena asioiden eteenpäin vieminen vie normaalia enemmän voimia ja traumatausta voi vaikuttaa muistiin ja keskittymiskykyyn. Pelon vuoksi asiakas saattaa myös viivytellä

tai vältellä asioiden eteenpäin viemistä luottamuspulan tai koston pelossa. Väkivallan tekijän kostotoimet voivat aktivoitua ja väkivalta pahentua, kun tekijä saa tietoonsa, että kokija on hakenut apua. Tekijä voi kokea tämän häpeällisenä, kun väkivalta paljastuu ja tällöin voi pyrkiä kostamaan asian esille tulon. Seuranta on tärkeää, sillä kokija tarvitsee pitkäaikaista kannustusta ja tukea.

TYÖKALUJA AMMATILAISILLE

Taloudellinen väkivalta on hyvin monisyistä ja sen vaikutukset kokijan elämään ovat kokonaisvaltaisia. Myös ammattilainen saattaa kokea turhautumista tai sitä, että toivoisi pystyvänsä auttavamaan enemmän.

Ammattilaisen on tärkeää pyrkiä säätelemään omaa kuormittumista ja tiedostaa, että sitä kannattaa itsekin purkaa esim. työnohjauksessa tai tarvittaessa työterveydessä.

TALOUELLISEN VÄKIVALLAN MITTARISTO

Taloudellisen väkivallan mittaristo (**ks. seuraava aukeama**) sisältää useita erilaisia taloudellisen väkivallan muotoja, jotta asiakkaan tilanne voidaan selvittää kokonais-valtaisesti. Mittariston lopussa on ehdotettu erilaisia toimenpiteitä ja auttavia tahoja, joista saattaa olla apua taloudellisen väkivallan kokijalle. Mittaristo sisältää vastausasteikon 0–4, jossa 0 ei ole asiakkaan tilanteeseen liittyvä teko ja 4 on toistuva teko. On tärkeää reagoida asiakkaan tilanteeseen myös alimmista vastausvaihtoehdoista lähtien, jotta

taloudellinen väkivalta ei jää huomiotta. Lisäksi asiakkaan tilannetta selvitettäessä on tärkeää olla tekemättä oletuksia, ja ettei ammattilainen ohjaa asiakkaan puhetta, tai vähättele asiakkaan kertomaa. Väkivalta sekä talousasiat ovat edelleen suomalaisessa yhteiskunnassa herkkiä asioita, joten asiakkaan kokemuksiin tulee suhtautua työskentelyssä sensitiivisesti. Väkivalta voi loppua ainoastaan siitä puhumalla tai se on ainakin sen alku.

TALOUELLINEN VÄKIVALTA TUTUKSI YOUTUBE - KANAVALLA

Taloudellinen väkivalta tutuksi -hankkeen puitteissa on koottu videoita YouTubeen, josta voi katsoa lisää taloudelliseen väkivaltaan liittyviä videoita ja saada lisää informaatiota ilmiön ymmärtämiseksi. Videot löytyvät täältä:

<https://www.youtube.com/@taloudellinenvakivaltatutuksi>

VAUVAPERHEEN TALOUS – TIETOA RAHA-ASIOIDEN HYVÄÄN HALLINTAAN -ESITE

Lapsen syntyessä ja toisen vanhemman jäädessä kotiin hoitamaan lasta, perheen talous yleensä muuttuu ja tuloerot kasvavat. Taloudellisesta tasavaruudesta ja lasten menojen kustannuksista olisi tärkeää keskustella jo etukäteen.

Raha-asiat ovat perheissä tyypillinen erimielisyyksien aihe ja niihin liittyvät konfliktit kärjistyvät useammin vakavammiksi ja enemmän suhteen hyvinvointia uhkaaviksi kuin muut riidat. Talousasiat voivat myös muuttua hallinnan ja väkivallan välineeksi. Jokaisessa suhteessa koetaan rahasta aiheutuvia pieniä erimielisyyksiä, mutta rahakonfliktien äärimmäinen muoto on taloudellinen väkivalta, jossa suhteen toisen osapuolen tavoitteena on heikentää kumppaninsa taloudellista tilannetta ja itsenäisyyttä sekä

kontrolloida tätä rahan avulla. Tällöin on kyse taloudellisesta väkivallasta, joka usein alkaa pikkuhiljaa ja huomaamatta.

Lisätietoa vauvaperheen talousasioista ja niiden ennakkoinnista löytyy esitteestä Tietoa raha-asioiden hyvään hallintaan, vauvaperheen talous, jonka Viola – väkivallasta vapaaksi ry toteutti yhdessä Ensi- ja turvakotien liiton Stressistä Sääteilyyn -hankkeen, Takuusäätiön ja Marttaliiton kanssa. Esite on hyvä väline vauvaperheitä työssään kohtaaville talousasioiden puheeksi ottoon.

https://issuu.com/ensijaturvakotienliitto/docs/vauvaperheen_talous_opas

Taloudellisen väkivallan kartoitusmittari

Taloudellinen väkivalta on moninainen lähisuhdeväkivallan muoto. Taloudellinen väkivalta tarkoittaa tilannetta, jossa tekijä kontrolloi, riistää tai tuhoaa toisen taloudellisia resursseja heikentääkseen hänen taloudellista itsenäisyytään tai hyötyäkseen itse taloudellisesti. Taloudellisen väkivallan vaikutukset voivat olla hyvin vakavia ja pitkäkestoisia.

Usein lähisuhteessa tapahtuva väkivalta sisältää useita väkivallan muotoja; esimerkiksi taloudellista, fyysistä, psyykkistä tai seksuaalista väkivaltaa. Erilaista väkivaltaa voi tapahtua lomittain, eikä tilanteissa ole aina mahdollista tai tarkoituksenmukaista eriyttää väkivallan muotoja toisistaan. Tärkeää on, että lähisuhteissa tapahtuva väkivalta tunnistetaan ja asiakas ohjataan hänelle kuuluvan avun piiriin tilanteen helpottamiseksi.

Taloudellinen väkivalta ei aina edellytä uhrin ja tekijän keskinäistä kanssakäymistä. Taloudellinen väkivalta ja kontrolli voivat tapahtua piilossa, eikä uhri aina tunnista väkivallan tekoa. Tästä syystä ammattilaisen on erityisen tärkeää havaita taloudellisen väkivallan merkit. Taloudellista väkivaltaa voi tapahtua esimerkiksi parisuhteessa, lapsen ja vanhemman välillä, ystävyys- tai sukulaissuhteessa, tai muussa lähisuhteessa. Lisäksi taloudellinen väkivalta voi jatkua vielä pitkään tai vasta alkaa parisuhteen tai lähisuhteen päätyttyä.

Taloudellisen väkivallan mittaristo sisältää useita erilaisia taloudellisen väkivallan muotoja, jotta asiakkaan tilanne voidaan selvittää kokonaisvaltaisesti. Mittaristo *) sisältää vastausasteikon 0–4, jossa 0 ei ole asiakkaan tilanteeseen liittyvä teko, ja 4 on toistuva teko. On tärkeää reagoida asiakkaan tilanteeseen alimmista vastausvaihtoehdoista, jotta taloudellinen väkivalta ei jää huomiotta. Lisäksi asiakkaan tilannetta selvitetessä on tärkeää olla tekemättä oletuksia niin, ettei ammattilainen ohjaa asiakkaan puhetta, tai vähättele asiakkaan kertomaa. Väkivalta sekä talousasiat ovat edelleen suomalaisessa yhteiskunnassa herkkiä asioita, joten asiakkaan kokemuksiin tulee suhtautua työskentelyssä sensitiivisesti. Väkivalta voi loppua ainoastaan siitä puhumalla.

Vastausasteikko:

0 – Ei koskaan / Ei koske minua

1 – Harvoin

2 – Joskus

3 – Usein

4 – Toistuvasti

Käyttäen asteikkoa 0–4, kuinka usein tekijä toimi seuraavasti:

Rahaan liittyvä kontrollointi

- 1 Esti sinulta rahan käyttämisen ruokaan, vaatteisiin tai muihin välttämättömiin tarpeisiin
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐
- 2 Jätti kertomatta olennaista taloudelliseen tilanteeseen liittyvää tietoa
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐
- 3 Päätti puolestasi rahojesi käytöstä
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐
- 4 Toimi niin, että sinun täytyi pyytää häneltä rahaa
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐
- 5 Käytti rahojasi tai yhteisiä rahojanne sinulta salaa
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐
- 6 Vaati tietoja, kuitteja tai vaihtorahoja ostoksistasi
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐
- 7 Hallinnoi rahojasi ilman suostumustasi
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐
- 8 Painosti sinua käyttämään rahojasi hänen ostoksiinsa tai laskuihinsa
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐

Taloudellinen hyväksikäyttö

- 9 Kieltäytyi tai jätti ottamasta taloudellista vastuuta, jolloin jouduit huolehtimaan välttämättömistä menoistanne
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐
- 10 Otti lainaa tai osamaksuja nimelläsi, tai käytti luottokorttiasi ilman lupaasi niin, että maksut jäivät sinun vastuullesi
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐
- 11 Painosti sinua ottamaan lainaa tai tekemään luottokortti- tai osamaksuostoksia
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐
- 12 Painosti tai pakotti sinut antamaan hänelle säästösi tai tulosi
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐
- 13 Esti sinulta terveydenhuollon palvelut tai tarvittavat lääkkeet niiden kustannusten vuoksi
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐
- 14 Varasti tai rikkoi omaisuuttasi, tai lastenne omaisuutta
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐
- 15 Keksi sinun olevan hänelle velkaa ja painosti tai kiristi sen maksamiseksi
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐

16 Vaati vastikkeellisuutta, esimerkiksi seksuaalisia tekoja, antamalleen rahalle
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐

17 Varasti sinulle tulleet postit liittyen taloudellisiin maksuihin, tai väärensi asiakirjoja saadakseen taloudellista hyötyä
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐

Työssäkäynnin rajoittaminen ja häiriköinti

18 Häiritsi tai kontrolloi työssäkäyntiäsi, tai esti työssäkäynnin kokonaan
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐

19 Esti sinua hankkimasta itsellesi opiskelupaikkaa, tai häiritsi tai kontrolloi opiskeluasi
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐

Eron jälkeinen taloudellinen väkivalta

20 Huijasi sinulta rahaa hyväksikäyttäen sinulla olevia romanttisia tunteita
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐

21 Kieltäytyi maksamasta elatusmaksuja tai tahallisesti viivytti huoltajuuskäsittelyä
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐

22 Kontrolloi erotessanne yhteisen omaisuuttenne jakamista sinulle haitallisesti
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐

23 Uhkaili sinua erotessanne omaisuuden jakamisen yhteydessä
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐

24 Teki sinusta ilmoituksia viranomaisille ja ylläpiti erilaisia oikeusprosesseja sinua vastaan
Ei koskaan/ Ei koske minua ☐ Harvoin ☐ Joskus ☐ Usein ☐ Toistuvasti ☐

Arvioinnin perusteella ryhdytään seuraaviin toimenpiteisiin:

- ☐ Otetaan yhteyttä poliisiin, tai ohjataan asiakasta tekemään rikosilmoitus
- ☐ Otetaan yhteyttä sosiaali- ja kriisipäivystykseen
- ☐ Järjestetään asiakkaalle paikka turvakodista
- ☐ Järjestetään asiakkaalle kontakti lähisuhdeväkivallan avopalveluihin
- ☐ Tehdään turvasuunnitelma
- ☐ Tehdään lastensuojeluilmoitus
- ☐ Tehdään huoli-ilmoitus
- ☐ Otetaan yhteyttä MARAK- yhteyshenkilöön
- ☐ Ohjataan asiakas terveydenhuoltoon
- ☐ Ohjataan asiakas sosiaalitoimeen
- ☐ Ohjataan asiakas ottamaan yhteyttä Rikosuhripäivystykseen
- ☐ Järjestetään moniammatillinen neuvottelu yhdessä asiakkaan verkoston ja tulevien palveluntuottajien kesken, ja tehdään palvelusuunnitelma yhdessä verkoston kanssa
- ☐ Annetaan asiakkaalle puhelin- ja verkkoauttajien yhteystietoja (esim. Nollalinja, Ensi- ja turvakotien liiton chat - palvelut, Naisten Linja, Kriisipuhelin), joihin hän voi olla anonymistikin yhteydessä
- ☐ Etsitään asiakkaan kanssa yhdessä paikallinen tai verkossa toimiva vertaistukiryhmä
- ☐ Ohjataan asiakasta olemaan yhteydessä talous- ja velkaneuvontaan
- ☐ Ohjataan asiakasta hankkimaan juridista apua, esim. oikeusaputoimistosta tai yksityiseltä asianajajalta
- ☐ Jatkotoimia ei tarvita, asiakas jo avun ja palveluiden piirissä
- ☐ Muita toimenpiteitä tai selvitettäviä asioita:

*) Mittaristo perustuu The Revised Scale of Economic Abuse (SEA2) -työkaluun (Adams, A. ym. 2020), jota on työstetty Suomen toimintaympäristöön Taloudellinen väkivalta tutuksi -hankkeessa yhteistyössä Lapin yliopiston kanssa alkuperäisten tekijöiden luvalla.

LÄHEDELUETTELO

Adams, A., Sullivan, C., Bybee, D. & Greeson, M. 2008. Development of the scale of economic abuse. *Violence against women* 5/2008, s. 563–588, 580

Breckenridge, J., Singh, S., Lyons, G. & Suchting, M. 2021. *Understanding Economic and Financial Abuse and Disability in the Context of Domestic and Family Violence*. Sydney: Gendered Violence Research Network, UNSW Sydney.

Ellilä, M., Paavilainen, E. & Aho, A-L. 2023. Perhesurmien taustatekijät ja ennaltaehkäisy uhrien läheisten näkökulmasta.

Ensi- ja turvakotien liitto. Tunnista väkivalta. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tukea-ammattilaiselle/perhe-jalahisuhdevakivalta/tunnista-vakivalta/#1545918214560-7347ec49-6ee8> Tulostettu 24.5.2024

Fernqvist, S. & Näsman, E. 2008. Ekonomiskt våld och barns utsatthet. Teoksessa Eriksson, M., Källström Carter, Å., Dahlkild-Öhman, G. & Näsman, E. (toim.). *Barns röster om våld – att tolka och förstå*. Malmö: Gleerups. 158-177.

Frantti, K. 2023. Pro gradututkielma. Taloudellista väkivaltaa parisuhteissaan ja eron jälkeen kokeneiden naisten selviytyminen ajallisena kertomuksena. Lapin yliopisto.

Heiskanen, A. & Periviita, J. 2021. "Miten teillä noi raha-asiat hoidetaan?": taloudellisen väkivallan ilmiön määrittelyä väkivaltatyötä tekevien sosiaalialan ammattilaisten näkökulmasta.

Holkar, M. & Bond, N. 2018. A silent killer. <https://www.moneyandmentalhealth.org/publications/suicide-and-debt/> Tulostettu 24.5.2024

Jokinen, A. 2000. *Panssaroitu maskuliinisuus: Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Kainulainen, H., Kaittila, A., Nylén, H. & Helin, E-L. 2023. Oikeudellisia näkökulmia parisuhteessa tapahtuvaan taloudelliseen väkivaltaan. *Oikeus* 4/2023.

Kaittila, A. 2017. *Rahakonfliktit ja taloudellinen väkivalta parisuhteissa*. Turun yliopisto.

Kaittila, A. 2021. *Taloudellinen väkivalta ja lapset*.

Kaittila, A. & Nyqvist, L. 2014. *Taloudellinen väkivalta parisuhteessa – kirjallisuuskatsaus*.

Kalliokoski, S. & Kivimäki, M. 2021. Pro gradututkielma. Ikäihminen taloudellisen kaltoinkohtelun uhrina. Tampereen yliopisto.

Kiiski, J. 2011. *Suomalainen avioero 2000- luvun alussa. Miksi avioliitto puretaan, miten ero koetaan ja miten siitä selviydytään*. Dissertations in Education, Humanities and Theology. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.

Mieli Suomen Mielenterveys ry. 2023. *Ylivelkaantumisen vaikutukset lapsiperheiden arkeen ja mielenterveyteen*. Kuvaja, E., Vesterinen, J. & Magnusson, M. (toim.)

Nathanson, D L. 1992. *Häpeäkompassi, suom. Näppi, Heidi*. 2024.

Nikupeteri, A., Lappi, C., Lohiniva-Kerkelä, M., Kauppi, A. & Laitinen, M. 2017. Potentiaalisesti tappava parisuhde? Erotilanteen uhkaavuus ja uhrien suojaamisen edellytykset sukupuolistuneen väkivallan viitekehyksessä. *Oikeus*. 290–309.

Sjöblom, M. 2022. Pro gradututkielma. Ekonomisk förföljelse efter separation: våldsutsatta kvinnors berättelser. Jyväskylän yliopisto.

Stylianou, A., Postmus, J. & McMahon, S. 2013. Measuring abusive behaviors: Is economic abuse a unique form of abuse? *Journal of interpersonal violence* 16/2013, s. 3186–3204, 3200.

Surviving economic abuse organisation. s.a. Economic abuse: A global perspective. Findings on the prevalence and nature of economic abuse, and responses to it. <https://survivingeconomicabuse.org/what-we-do/research-and-evidence/economic-abuse-a-global-perspective/> Tulostettu 24.5.2024

Surviving economic abuse organization. Eron jälkeinen taloudellinen valta ja kontrolli pyörä (Glinski, J. 2021) https://www.theduluthmodel.org/wp-content/uploads/2022/03/Post-Separation_Economic_Abuse_Wheel_Glinski_2021.pdf Tulostettu 7.5.2024

Surviving economic abuse organization. Taloudellisen väkivallan pyörä (Sharp, 2008) https://www.theduluthmodel.org/wp-content/uploads/2021/12/SEA_Economic_abuse_wheel_Approved_adaption.pdf Tulostettu 6.5.2024

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Väkivallan muodot. <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/vakivallan-muodot> Tulostettu 24.5.2024.

VIOLA
VÄKIVALLASTA
VAPAAKSI RY

VAASAN ENSI- JA
TURVAKOTI
VASA MÖDRA- OCH
SKYDDSCHEM RY

TALOUELLINEN
VÄKIVALTA
TUTUKSI